

СРПСКИ НАРОД

ОПОМЕНА ИЗ ЛОНДОНА

Ако овако потраје са смењивањем „југословенских влада“ у Лондону, доћи ће ред на све емигранте или дипломатске чиновнике, који су се затекли у иностранству да постану председници владе или барем министри. То је прва мисао која дође човеку на памет кад чује да је толико властољубиви Миша Трифуновић дао оставку и да је владу образовао ни мање ни више него — Божидар Пурић, који ни у сну није могао помислити да ће доћи до тога положаја. Југославије нема више ни у Лондону, то доказује у првом реду ова нова влада, али зато имамо југословенског премијера, еlegantног и дотераног, као да је из кутије изишао, који богме по елеганцији може да се такмичи чак и са самим Идном, арбитром елеганције Велике Британије. Одиста, не трагикомичан већ оперетски завршетак са Југославијом!

Каква разлика са 1915 годинама када српску и чешку емиграцију претстављају један Никола Пашић или један Масарик. Данас спали смо на једнога Пурића, који има једину квалификацију да је зет Николе Пашића и на једнога Бенеша, агента Интелигенс Сервиса. Ниједан српски политичар, коме је остала још и која трунка српскога осећања, није могао даље да игра како му свирају Лондон и Москва.

Од њих се тражило да капитулирају на свима линијама: да признаду Тита за шефа акције, да приме све захтеве Хрвата у погледу територијалном и у погледу уређења земље и да позову српски народ да се буни.

Још једном на један еклатантан начин Лондон је испољио своју стару мржњу према српском народу, ометајући му кроз цео XIX век и у току XX века у његовим легитимним тежњама. Сада је опет тражио да српски народ нештедимце пролије своју крв за рачун његових интереса, а да не добије никакве политичке гаранције у погледу будућности. Очевидно је да Лондон има свим друге комбинације и да српски народ има да плати цех и да игра подређену улогу.

Такве мисије није хтео да се прими ниједан српски политичар у емиграцији и зато се прибегло образовању овакве назови владе, састављене од дипломата и других чиновника, што увек значи неуспех да се нађе политичко решење за једну ситуацију. Очевидно је да је криза у односима емиграната врло дубока и непремостива, јер се од Срба траже све концесије и жртве, а ништа им се не даје као накнада.

Овакво решење кризе показује поред тога колико је исправна политика коју води Српска влада генерала Недића имајући пред собом првенствено за циљ опстанак и будућност српског народа. Наравно да ови политичари неће то јавно признати, али њихово отсуство у влади јасно то доказује и српски народ још потпуније увиђа сада њихове грешке, које им се сада љуто свете у толикој мери, да и они сами не могу више да подносе захтеве својих енглеских газда.

Ова оваква влада, сенка од сенке, треба да буде опо-

НЕ СМЕМО ДОПУСТИТИ У ПРВОМ РЕДУ ДА БУДЕМО ОРУЂЕ НИ ЛОНДОНА НИ МОСКВЕ.

НЕ СМЕМО БИТИ ТОЛИКО ЗАСЛЕПЉЕНИ И ЗАЛУЂЕНИ ДА ВЕРУЈЕМО ДА МОЖЕМО МА ШТА ДОПРИНЕТИ ИСХОДУ ОВЕ ГИГАНТСКЕ БОРБЕ.

МОРАМО СЕ ПОНАШАТИ И ПОСТУПАТИ КАО ЛОЈАЛНИ И ИСКРЕНИ ЧЛАНОВИ ЕВРОПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ КОЈА СЕ ДАНАС БОРИ ЗА СВОЈУ СЛОБОДУ И БУДУЋНОСТ.

МОРАМО СЕ КЛОНИТИ СВАКОГ ПОСТУПКА И СВАКОГ ЧИНА ДА БИ СПАСЛИ ШТО ВИШЕ СРПСКИХ ГЛАВА, ДА БИ САЧУВАЛИ БИОЛОШКИ ОПСТАНАК СРПСКОГ НАРОДА И ОБЕЗБЕДИЛИ МУ ДОСТОЈНУ БУДУЋНОСТ.

Догађај у Лондону је безначајан за развој прилика, али је пун поука у погледу одређења српског народа. Ако је било англофила, који су веровали енглеским лажима и обећањима, данас они треба да признаду, ако имају и мало здравог расуђивања и српског родољубља, да су били преварени и да увиде да је Лондон остао као што је био и раније непријатељ српског народа, коме у току историје ништа није учинио, већ му је само одмогао.

Ако овим занесењацима ове чињенице не говоре јасно и убедљиво, онда су они заиста неизлечиви манијаци. Али зато трезвена и свесна

мена свима Србима, нарочито онима који се заносе неким „ослобођењем“ од стране Енглеца, шта смерају Енглеци са српским народом у случају њихове победе. Очевидно је да су њихови интереси и њихове симпатије на другој страни, а да српски народ треба да послужи само као оруђе за извођење њихових планова на Балкану и Југоистоку Европе.

Она показује још више колики је злочин свакога Србина који у данашњим приликама поступа по упутствима из Лондона, који је открио своје право лице. Она је добро дошла у данашњи час када српски народ полаже најтежи политички испит у својој историји и када од његовог политичког смисла и мудрости зависи и његов опстанак и његова будућност.

Овај обрт догађаја показује му колико је исправна само једна политика, политика српских интереса, која се своди на две-три непобитне аксиоме:

огромна већина српског народа не сме допустити да овакви психо-патолошки типови утичу на његову судбину. Он се мора свима сретствима борити противу њиховог утицаја и противу њихове акције. Ма да су услови тешки, он мора наћи сретства да их онемогући у својој средини, јер се ради о његовој глави, ради се о његовом опстанку и о његовој будућности.

Тренутак је и сувише озбиљан. Може се рећи он има у себи пуно судбинских, трагичних елемената. Ретко је када један народ у толикој мери држао у својој руци своју судбину, ретко када од његовог разума и здра-

вог смисла зависио је његов опстанак и његова будућност. То треба да имају на уму наши људи у граду и на селу и да се не заносе никаквим неоснованим прогнозама и да се поводе за онима који говоре, како им наређују Лондон и Москва.

Ма да је могуће правити површне закључке на основу извесних аналогича, догађаји се неће развијати како изгледа на први поглед и како их предвиђају ови а-

генти Лондона и Москве. Снага Немачког Рајха око кога се окупљају свесни европски народи нетакнута је и несаломљива је. Јуначка одбрана Сицилије и непробојност Источног фронта јесу непобитне чињенице које најбоље показују колико је европска тврђава јака и како ће се о њене бедеме и о вољу Европе разбити сви покушаји Енглеца и Американаца, као и варвара са Истока. „С-Н“.

На ивици иуша...

Извесни наши људи, мада претстављају очигледно мањину у нашем народу, губе често здраво мерило кад расуђују о приликама код нас и падају у грешке, које се каткад не дају више исправити. Слушајући свакојаке савете са разних страна, они се не устручавају да и друге наведу на кораке од којих може бити великих штета не само по појединце него и по читаву нашу целину. Примењујући у својој лакоумности упутства добивена са стране да се опиру извршењу наредаба средишњих и локалних власти, ти наши лакоумни суграђани и не сумњају каквим опасностима излажу своје блиске, а са њима и цео српски род.

Ми се у овом тренутку опет налазимо у таквом положају, да сваки и најмањи прекршај и огрешење о заповести власти може да доведе до најфаталнијих последица. Губећи несвесно стварност пред очима и не оперишући са чињеницама, неки наши људи поводећи се за страном пропагандом мисле да треба сада отежавати сређивање прилика код нас и да данас треба почети с ометањем оно мало нормалног живота, који је код нас заведен по цену надчовечанских напора и тешкоћа, о којима ће тек историја свакако рећи прави суд и о чијим резултатима тек доцнија поколења могу да поставе исправну оцену. Јер не треба у овом тренутку изгубити из вида да је наш народ у својој великој већини пригрлио тезу председника Милана Недића, који је поставио као једини програм своје управе: аксиом виталности српскога народа и његовог права на постојање и даље развијање. Народ је прихватио рад свих оних чије су тежње биле усредсређене на враћање земље

из хаотичног стања у сређен и природан поредак битисања и организовања. Не само што бисмо се без тога привредно и морално потпуно срозали, него бисмо, остајући у перманентном хаосу и бесциљном бунту, ишли ка тоталном животном и биолошком истребљењу. Да ли је било избора пред нама? Да ли смо се могли колебати кад је требало бирати између живота и смрти, кад се требало одредити за мир, ред и рад, или за уништење свих материјалних добара, свих моралних вредности, за опште убијање и пустошење читаве земље. Цео наш народ пригрлио је политику сарадње, програм рада, организовања и нормализовања живота и у томе се добрим делом успело. Иако је било местимичних и повремених изгреда, локалних поремећаја, ипак се може слободно рећи, да је за последње две године постигнуто необично много на свим пољима јавног рада и да су многи и многи животи сачувани отаџбини. Избора заиста није било и народ је одмах кренуо јединим могућим путем, обезбеђујући садашњицом изгледе за бољу будућност.

Наш народ је имао здрав инстинкт кад је одлучно кренуо путем разума, и кад је пустио да га памет руководи, здрава и једра сељачка памет некадашњих оснивача наше државе. Разборитост широких народних слојева победила је свуд, и ми смо углавном и мимо толике пропаганде са свих страна, која је хтела да народ скрене са правог пута малене таљиге српског народа, одржати присуство духа, сачувати хладан разум и разборитост присебност. И спасли смо се досада још већих зала и ис-

(Наставак на 2-ој страни)

АМЕРИЧКИ ПРОХТЕВИ

Написао Камил Моклер

“БЛАГОДЕТИ” САВЕЗНИЧКОГ ОСЛОБОЂЕЊА

Како изгледа у земљама које су запоседнуте од стране Енглеза и Американаца, најбоље се види из писања француске, енглеске, америчке и египатске штампе. Благодети које су Енглези и Американци донели француским колонијалним подручјима Северне Африке, састоје се према писању листа *Кри д Пепл*, у томе, што су отворени сви затвори, комунисти пуштени на слободу, док су национално настројени Французи и урођеничко становништво хапшени и псзатварани.

Према једном извештају *Тајмса*, Енглеска је одмах преузела сва складишта животних намирница, препустивши јеврејима за спекулацију, без обзира на стање у коме се налази становништво. Францускиње не смеју да се појаве на улицама, пошто се излажу опасности да буду нападнуте од америчких или енглеских војника.

Северна Африка није никакав изузетак. Исте појаве на дневном реду су на свима подручјима запоседнутим од Енглеза и Американаца, као што су Ирак, Иран, Египат и многе друге земље.

Ових дана поднео је један египатски посланик парламенту у Каиру, списак недела, која су енглески и амерички војници починили међу становништвом. Тако је у Египту у кратком размаку од три месеца, опљачкано од стране „савезничких“ војника 174 ресторана, пивница, посланичарница, кафана и барова, док су њихови власници малтретиран или у одбрани своје имовине убијени. Сем тога нападнуто је 1025 жена на улицама, 700 аутомобила украђено, и на стотине разбојничких препада извршено.

Египатски посланик рекао је дословно на седници египатског парламента: „Када та господа, чији смо ми савезници, са нама поступају на такав начин, како ће тек поступати са становништвом оних земаља, где буде војниште?“

Исти случај је и са Абисинијом, која је окупирана од Енглеза. О догађајима у Абисинији писао је лондонски часопис *Њус Ревју*, да је британска управа потпуно подбацила, да се за две године од када се Хаиле Селасие вратио у Абисинију, отклонени сви морални, социјални и привредни успеси италијанске колонијалне политике. Хаиле Селасие добија сада годишње само 300 хиљада фунти стерлинга, поред помоћи од британске владе у висини од 1 милион фунти стерлинга.

Енглески часопис указује на то, да је Мусолини само за изградњу Адис Абебе потрошио 33 милиона фунти стерлинга.

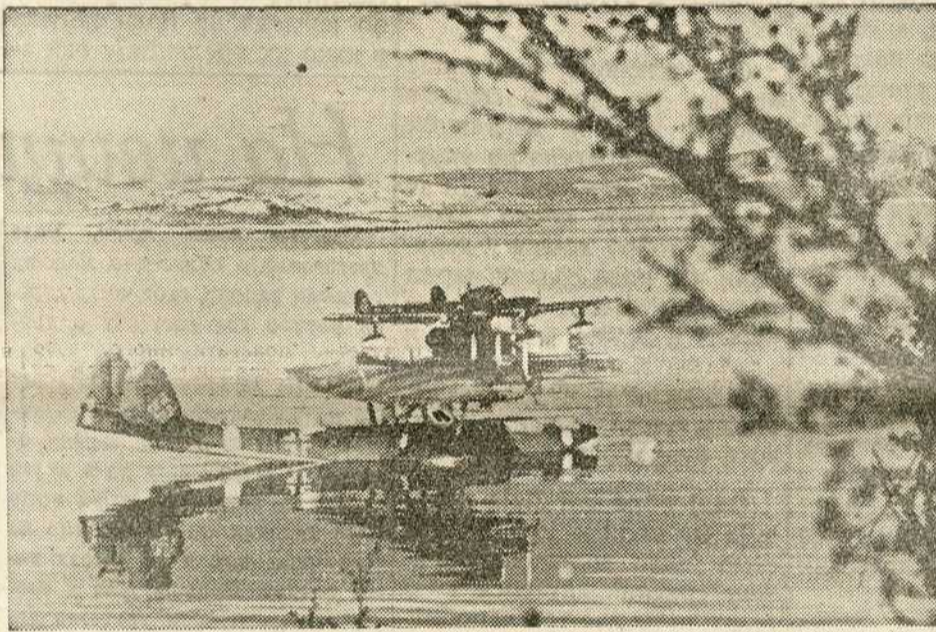
И у областима запоседнутим од Американаца владају безпримерни односи. Тако пише амерички недељни часопис *Тајм*: „Средњаоамеричка острва, која се пружају испред Панамског канала, преживљују најрђе дане. На острву Пуерто Рико има три стотине хиљада незапослених. Према статистици надлежства за контролу исхране, од 320 хиљада школске деце, преко две стотине хиљада немају довољно хране. Улице Светог Хуана преплављене су просјацима.

Не може се добити ни пиринач, ни риба, ни пасуљ. Шта више нема ни кинина, што је од преке потребе за стиновиштво ових тропских предела“.

Амерички часопис *Тајм* каже да је у Порто Рику, најважнијој тврђави за одбрану Панамског канала, уместо политичке слобод наступила највећа невоља.

Могло би се навести још много сличних примера, из којих се види да су Американци и Енглези неспособни, да створе ма и најпримитивније услове за здрав политички и привредни опстанак становништва, у земљама од њих запоседнутим. Ти водећи чланови „Уједињених нација“ и не мисле на то, њихов је план да становништво и поседнуте земље што више осиромаше, да би лакше дошли до јевтине радничке снаге.

То је и јавно признао један посланик у енглеском Доњем дому, приликом дебате о колонијама, да се колонијална политика Британске Империје руководи начелом: „Оно што држимо у рукама, то и експлоатишемо“.

Немачки иваони у Северном мору

Foto: Belgrader Bildagentur

На ивици ћућа...

(Наставак са 1-ве стране)

кушења, која су нас на сваком кораку вребала.

Данас нас поново и појачаним темпом сваљују са правога пута, опет навлаче на грешке, које би нас у овом тренутку најскупље стале. Али ако нас они не жале, који нас гоне на непромишљене кораке, ми сами себе треба да се сетимо, нас и наше деце, као и наше будућности, у коју нам не вреди да загазимо са толико проређеним редовима, да не будемо могли претстављати озбиљну народносну групу, способну да живи и да напредује.

На нама су и пред нама велики задаци; а шта ми можемо постићи, ако данас угрозио све изгледе на бољу будућност. Ако онемогућимо данашњицу, како се можемо озбиљно надати бољој сутрашњици. Ако послушамо несрећне савете споља, који нас наводе да лудо изгубимо главу, ми ћемо још једном више доказати своју политичку незрелост и неспособност да сами заштитимо своје животне интересе.

Данас такође за нас нема избора и неодлучности. Сви ми као један морамо бити за одржање мира, јер треба да будемо свесни, да би сваки прекршај и сва-

Изгледа заиста да неки историјски закон управља успоном и ишчезавањем великих националних и расних група цивилизованог човечанства. Да не идемо чак до Грчке, до Рима, до величине и опадања султанског Ислама, може се констатовати да свака од тих група, у модерним временима познала је своје часове првенства на историској позорници. Француска, данас толико унижена, била је неоспорна краљица Европе у епохама Луја XIV и Наполеона. Шпанија је триумфовала са Карлом V. Енглеска је себи створила од XVIII века огромно царство.

Мање нације блистале су у поједином тренутку, као Шведска за време Густава-Адолфа, а Холандија у „Златном столећу“. Цивилизаторска кула светиља показује наизменично различито обојене фазе своје светлости. Врхунци успона и опадања наизменично се ређају по једном ритму недокучивом за гомиле,

али чије узроке опајају обавештени посматрачи и чију неумитну правду они поздрављају. Може се данас признати да периода првенства отвара се за Немачку, која је тако дуго тражила своје јединство, али која га је позно остварила са прогресом тако величанственим да ће јој вођство Европом припасти по праву по свршетку кризе која данас потреса свет.

Ови примери нису измакли Северним Американцима. Али од свега тога они су примили само охрабрење за једну прождирућу амбицију, не водећи рачуна о моралним и интелектуалним условима који су допустили и о законили ступање на прво место осталих народа: најглавнији од тих услова, то је расно јединство, а други, то је време о коме се могло рећи да оно не чува за себе ништа од онога што се учинило без њега. Стварање је дуго и захтева духовни капитал. Американци то не разумеју. Нема

они су скоројевићи. Обичаји су им простачки. Код њих је човек машина за зарађивање новца а жена скуп и сујетан идол.

То је детињаста народ, себичан и уображен, опијен својим брзим успесима, материјалистички, коме су послови велика страст а чији је демократски режим најкорумпиранији који се икада видео. Њихове државе у стварности су уједињене само заједничком амбицијом. Оне су љубоморне једна на другу, оне знају за штрајкове, расне конфликте, контрасте дрског луксуза и пролетерске беде који спречавају унутрашњи мир а условљавају страховиту експанзију комунизма. Без помоћи Лафајета, тога глупака који би боље учињо ради нашег спокојства да се је своједобно уздржао од интервенције, они не би могли изићи на крај са Енглезима. У својој грађанском рату они су победили Сеидисте једино супериорношћу бројном и новчаном, а поступали су са њима са одвратном свирепашћу.

Овај биланс је врло мало сјајан. Међутим, Американци допуштају себи ту смелост да претендују на наслетство света и да одбацују Монроеву изолационистичку доктрину а под њеном заштитом Европа их је пустила да изграде свој огроман индустријски и банкарски просперитет. Почели су тиме што су потчинили себи нације из Јужне Америке, које све воде порекло од Шпаније, а које су латинске и католичке. У томе су успели путем интриге и економске уцене.

Сада међутим они чак и не скривају своју намеру да насаде ту Енглеску и то тамо одакле су сами дошли, а коју су земљу увек презирали. И она њих презире, али су јој они потребни. Они знају да је она болесна, вребају њене поседе, извлаче јој лоповски њене базе и тај чудан савез створен је из неповерења и мржње.

Американац баца своје корене свуда тамо где је владао Британац. Говорио је некад о својој захвалности и симпатији према Француској; али уствари цинички искористиће њену несрећу да јој украде њено афричко царство, без ризика који су укинули његов долар и издајство, а ако одржава и даље фантомску владу дисидентних Француза, то је само ради тога да би боље злоупотребио поверљивост очекујући да збаци своју маску.

Он хоће Европу, он хоће Африку, он хоће све, па чак и Азију, али се ту усправио Јапан. Потчинити Европу својој трговачкој диктатури и преплавити је својим производима, избацити из седла Енглеску и створити од ње свој доминион, такав је амерички програм, који се може једино квалификовати изванредним мангуплуком и кризом дудила величине код једног раштрканог народа а који је уз то варварски и поред свог изгледа,

ни два века како САД постоје. Створене вештачки шачицом Британаца, оне су склопиле своје масе од авантуриста који су стигли са свих крајева земљине кугле. Ово не сачињава једну хомогену нацију. Американци немају уопште прошлости. Знајући то, а најинтелигентнији међу њима осећају због тога понижење, они су поверовали да их је то одсуство прошлости стварало слободнијим за освајање будућности: и они су поверовали да ће се моћи обезбедити у погледу те будућности индустријским прогресом и новчаном моћи.

Ишли су свуда брзо у свима стварима. Правили су се да презиру оно што су они називали предрасудама старог света. Они имају привидну религију, англикански пиетизам: уствари, њихов Бог је долар. Они су изградиле и снабдели многобројне универзитете, али из њих није изашла ниједна оригинална доктрина. Нису дали такорећи ниједног писца истински значајног, изузев Едгара Поа, кога нису разумели и чија се слава њима повратила из Француске захваљујући Бодлеру.

Имали су само сликаре који су имитирали француске и енглеске сликаре. Њихова архитектура је једино утилитарна. Они немају смисла за хармонију и лепоту: надувани својим златом, блефом, својезадовољством и алкохолем,

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин, 1 степениште (Палата Извозне банке) Тел. 20-383.
ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772.
Тромесечна претплата 36 динара шаље се преко „Пресека“ а. д. Влајковићева 8.

Кад разум влада

Кад видимо како на све стране у нашој Србији цвета рад, онда тек нам постаје јасно, каква је бивша Југославија била елбетана за југословенске дембеле. Па и у тој бившој Југославији било је паметних људи који су повремено опомињали у прављаче земље и захтевали да се изгради један општи радни план по коме ће се приступити систематском изграђивању земље, што би јако подигло благостање широких народних маса. Све је било узалуд; то су били усамљени крици родољуба, који нису допирали до оних, који су дембелишући благовали, док су широке народне масе сиромашиле и пропадале. Истина тада се много причало, још више обећавало, али то је било само бацање прашине свету у очи, јер се са речи тешко прелазило на дела.

Примера ради да наведемо рад на електрификацији земље, или рад око пројектовања јадранске пруге, па је доста сазнања наше ништавности и лењости. Регулације речних корита, исушивање баруштина и мочвара, подизање нових жељезничких пруга, грађење друмова и други велики радови, све се то утопило у теорисање, погађање и надмудривање за пуних двадесет година. Грађени су пројекти, мењани и допуњавани, али се практичном извођењу није никад приступило. Конструктиван рад није био идеал ондашњег друштва, али спекулација, где се мало улагало а много зарађивало, имала је предност.

Земља, у којој владају такви назори о корисности човечијег рада, није могла дуго издржати; кад тад морала се срушити, без обзира што је са друге стране била и једна вештачка политичка творевина, јер је по својој садржини била права вавилонска кула. Први јачи вихор такву земљу оборно је и разбио у парампарчад. Из тих рушевина, под најтежим условима као сан, појавила се наша деветстотинадва најеста Србија. Као неки дугогодишњи заточеник ослабио и посустао, као ослабел болесник надахнут новом надом, прогледала је Србија, поново се усправила и стала на сопствене ноге и снажно закорачила у нов живот.

И Србија је васкрснула. Као своје врховно начело у обнову, као животни балсам свога битисања, прокламовала је рад и ставила га на прво место. Немајући више вере у заражене старије генерације јер су и даље остале клицноше мана југословенске прошлости, Србија је аеловала на нове генерације и српска омладина као један човек, одавала се поклиту старе, праве отаџбине. Данас смо већ поносни на изванредни напредак, који получаје нова Србија у свом конструктивном изграђивању и то у врло тешком времену, кад светски рат бесни свом жестином, на свима странама.

Србија ради, она се изграђује и напредује. На све стране где год се обрнете видите рад и само рад. Прва је била национална служба младежи која је дубоко заорала бразду рада и об-

нове на целој територији данашње Србије. Са песмом на уснама, национална омладина у зноју свога лица помаже свесрдно изграђивању отаџбине, те постаје срећни весник и српска претходница бољег, здравијег и кориснијег живота. На њиховим младим ногама клопају дрвени ђонови цокула, али у њиховим српским грудима куца племенито срце Немањића.

За омладином корача српска добровољачка фаланга са пушком у руци, обезбеђујући слободу рада и напретка српском народу. Под њиховом заштитом, али и уз њихову духовну и физичку сарадњу, рад цвета на свима пољима народне делатности. Оно мало још заблуделих по шулама, добровољци придобијају убеђивањем и враћају их са рђавог пута којим су пошли, српској матици, док међународни олош, удружен са злочинским типовима српског народа, неуморно гоне и уништавају га са оружјем.

Појединачни злочини који се још дешавају овде-онде, само су немоћни трзаји остатака бандитских руља, које су по слому Југославије концентрисане у недрицама српског народа претиле, да га потпуно униште. Благодарети храбрим српским добровољцима и јуначким одредницима, Србија је спасена и може се свим силама посветити конструктивном раду у обнови и свом даљем изграђивању.

Једва две године како траје овај систематски рад а ми видимо стопроцентно побољшање прилика у свима правцима у земљи. Свуда се осећа прогрес и поступно повећање народног благостања. Тако, изграђују се нови жељезнички путеви, отварају се нови рудници, док остали сви раде са пуним капацитетом, све школе раде у земљи, нове се појављују и отварају, друмови се изграђују и поправљају, нова предузећа се множе, док се старим фабрикама омогућава рад набавком потребних сировина и ако под најтежим условима, нове пољопривредне школе се отварају, земљораднички синови шаљу се у иностранство да се обуче у рационалној обради земље, саобраћај се обавља нормално.

Али у Србији нема више јалове политичке и партијске борбе у народу. Једина партија то су удружени и сложни Срби. Дубоко сазнање ове истине, омогућило је правилно извођење радне мобилизације свих слободних Срба од 16 до 50 година и баш овој радној служби има највише да се захвали полет и успех у раду и сређивање прилика у новој средини. Овакав сложан рад Срба и Бог је благословио одличним берићетом који нам омогућава и задовољнији живот. Кад човек баци поглед на све стране и види овај рад, нехотиче му пада на памет мисао: *поздрав није овако могло бити и раније у бившој Југославији? Да ли они, који данас тако питају, имају право, али заборављају да, да напретка, рада и мира има само тамо, где разум влада*

Б. Н.

ПРОБЛЕМИ НАШЕ ДРЖАВНЕ АДМИНИСТРАЦИЈЕ И ЊЕНО УНАПРЕЂЕЊЕ

Из пера једног искусног стручњака доносимо ову анализу наше администрације са предлозима за њену реформу.

У нашој државној заједници одлучујућу улогу игра државна администрација. Не бирократија, како се то обично код нас каже. Бирократија, значи самовољу и неред, а администрација службу и ред. Без администрације нема државе, она мора да постоји. Само каква?

Администрација значи извесну организацију и људе који је сачињавају у одређеном периоду времена. Најбоља је администрација она, која најбоље функционише. Добро функционисање администрације се састоји у објективном, правичном и брзом примењивању законских и управних прописа и наредба. Проблем наше администрације лежи у начелима на којима је изграђена и у селекцији и одабирању чиновничког кадра који је сачињава. Организација и људи, дакле.

Организација администрације мора да буде различита од земље до земље, она се мора управљати према општим приликама, традицијама и менталитету народа. Зато се она не може напросто пресудити из једне земље у другу. Услед сложености, еволуције и нарочито нових задатака, она се мора такође стално прилагођавати како у погледу организације тако и квалитету људи који је сачињавају. Из тога се разлога, нарочито у данашње доба, и не може створити једна идеална организација и људство помоћу којих свака држава треба да испуни своје задатке. Али се управо због тога, морају чинити највећи напори да се створи оно што је најбоље могуће.

О државној администрацији код нас се говорило и писало мало, али ни тада објективно и свестрано. Она се критиковала, углавном у негативном смислу, поводом овог или оног њеног недостатка. Сам проблем у правој његовој светлости, није био код нас постављен.

За организацију наше државне администрације у ближој прошлости може се слободно рећи, да није одговорила својим задацима, и то из више разлога. Два главна разлога доминирају њеним неуспехом. Државноправно-политички и лични разлози који потичу из незнања и погрешног схватања.

Тежње и погледи разних странака и покрајина раније Југославије били су различити на државно уређење. Час је преовладало схватање о централистичком, час о децентралистичком или федеративном уређењу државе. Земља је у управном погледу била долеђена, поред спезова, час на округе, па на области, онда на бановине, док чиме била створена Бановина Хрватска са изузетним положајем у држави. Сви ти експерименти, покушаји, лутања, који су требали да задовоље разне сујете, захтеве и схватања, нису допринели унапређењу администрације, напротив. Администрација се је прилагођавала тим експериментима тако, да није никада одговарала потпуно ниједном ни другом уређењу, пошто ни држава никако није била коначно уређена.

Други главни разлог неуспеху наше администрације јесу „лични моменти“. Лутање у организацији повукло је собом поиродно честу промену у људству, и то већином на горе. Оснивале су се многе установе и одељења само из личних разлога, да би се за појединце створили висо-

ки и уносни положаји. О селекцији чиновничког кадра није се водило рачуна или врло слабо. Регрутовање, како подручног тако и старешинског кадра, вршено је по политичким утицајима или у најповољнијем случају споразумно са старешинама појединих установа и надлештава. Што је најфаталније, водило се рачуна више о социјалним моментима, но о стварним потребама службе.

Српски народ је у прошлом светском рату био изгубио своје најбољеније и најсвесније синове, који су љубили земљу и народ. Он је изгубио своју елиту, и зато није био у стању да савлада пре свега проблем морала у земљи, коју многи нису осећали као своју. Као прва самостална држава на европском југоистоку, Србија је прва имала организовану администрацију. Ова администрација није била саздана на научним начелима, али је она добро функционисала и то само захваљујући свесности и самопрегору њених службеника. Та традиција и ти светли примери треба опет да оживе.

Наша администрација по своме обиму и значају може се поделити на пет главних група које свака за себе чине једну целину са својим посебним организацијама и проблемима.

У прву групу спада управно-политичка и војна администрација. Ова група је у неку руку живчани систем наше администрације. На њен кадар мора се изузетно полагати много, јер својим непосредним дејством на грађане у њој је самовоља најлакша и најчешћа појава.

После ове долази културно-просветна администрација са својим многобројним проблемима, у које спада свакако израда просветног плана и наставног програма, све у циљу да школе буду што више народне.

Даље долази судска администрација са својим проблемима упрощавања судског поступка, у циљу да се омогући правди да буде лакше и брже доступна.

Четврта и врло важна група јесте финансијска администрација. Својом расходном и приходном службом она чини центар и мотор целокупне државне администрације. Стога од њеног доброброг функционисања у многоме зависи и остале административне групе. Најтежи проблем у финансијској администрацији јесте питање контроле, која зависи од става поверења према наредбама и руковођама ствари, материјала и новца. Од решења овог питања зависи њена већа и мања једноставност, па тиме и експедитивност.

У пету групу спада привредно-техничка администрација која својим основним начелима треба у овом погледу да служи као пример осталим групама.

На челу свих група требало би да стоје одбори који би се бавили о организацији и људству тих група. Координација између група имала би да се врши у државном административном институту, који би како у погледу организације тако и у погледу чиновничког кадра имао следеће задатке: 1) да опробане научне административне системе и методе спроводи код нас; 2) што је важније, да наше сопствене методе које одговарају традицијама и менталитету нашег народа приводи у дело; 3) да проучава стварни делокруг рада свих административних група и њихових подгрупа — да утврди њихов капацитет, те да припреми извођење рационалне систематич-

зације службеничких места; 4) да популарише утврђене системе и методе рада: путем стварања катедра на вишим школама (онај обим административног права и науке о администрацији у коме се они данас на вишим школама уче није довољан), путем стварања административне академије, путем организације течајева, пријемних испита, виших и нижих стручних испита како за подручно особље тако и за старешински кадар и т. сл.

У циљу унапређења наше администрације, регрутовање кандидата за државне службенике требало би да се спроводи путем конкурса. Овај систем регрутовања показао се као користан у ранијем Министарству спољних послова.

Одбори на челу појединих административних група имали би нарочито да воде рачуна о моралним и националним квалитетима сваког кандидата. Исто тако на материјалну страну државних службеника требало би изузетно обратити пажњу. У том циљу требало би предузети две врсте мера. Прво: испитати порекло имовине државних службеника, са свима последицама које би налаз имовине необјашњивог порекла имао за собом да повуче. Друго: требало би чиновничке припадљности довести на такву висину да оне омогућавају пристојан живот за њега и његову породицу. Припадљности државних службеника не би смеље бити мање од припадљности приватних намештеника.

Са ове две мере, мислимо, повећало би се поверење у државне службенике, њима дало потстрек за рад, а с друге стране од њих би се могло тражити да дају максимум од себе.

Специјалне прописе одговорности државних службеника требало би концентрисати и поближе разрадити. Том приликом имало би се водити рачуна о томе, да се самовоља, непристојност, разметљивост и — нарочито код старешинског кадра — недостатак иницијативе изједначе, у погледу санкција, са кривичним делима.

Наш сиромашни народ не може себи дозволити луксуз да са сваком променом режима мења добар део своје чиновничке екипе. Због тога би за извесно дужи време требало спровести деполитизацију чиновничког кадра. Исто тако требало би избегавати досадање навике да се дојавном службом решавају социјална питања и врше обезбеђења личне природе која са интересом службе немају никакве везе, него напротив сметају служби и бољем обезбеђењу опробаног кадра.

Као важан и акутан проблем, нарочито у вези са побољшањем материјалног положаја активних државних службеника појављује се проблем пензија и њихове евентуалне ревизије.

Свакако да се предње мере не могу предузети све одједанпут, нити се администрација може преко ноћи препородити и унапредити. Али, без предузимања наведених мера нема добре и ефикасне администрације. А значај доброг управног апарата лежи баш у томе, што од њега зависи ауторитет државе, који се често изједначаје и са самом државом, пошто се држава пред изродом преко администрације појављује. Са овим мерама би успели, да створимо нашу администрацију која би живела својим сопственим животом, тако што би свој ауторитет извојевала, а не, декретовала.

Х

ДОГАЂАЈИ НА РАТИШТИМА

ПОМЕТЊА КОД НЕПРИЈАТЕЉА

Читајући вести са Источног фронта, треба одвајати оно што је површно од онога што представља суштину догађаја. Важно је, што Совјети нападају на више отсека фронта (код Кубана, Миуса, Доњеца, Бјелгорода, Орела, Вјазме и Ладого). Важно је, што нападају уз залагање свих својих снага. Важно је зато, што доказује, да Совјетска Унија мора пошто-пото да тражи одлуку на војишту, јер је њен унутрашње стање неподношљиво чак и за руски народ, који је могао толико да поднесе од большевика.

Није важно, што су Совјети понегде освојили нешто терена, ушли су у извесан број села, као и у Орел. То није важно зато, што се борба води не за села или вароши, већ за добијање стратегијске надмоћности. У том погледу большевици нису постигли ни најмањи резултат који би био за њих повољан: нигде нису могли да створе наред у немачком борбеном поретку. А то значи, да се фронт помера без и најмањих оперативских добитака за Совјете.

Совјетски губици су више него тешки. Само на једном малом бојишту код Кубана, они су за 15 дана изгубили 15 стрељачких дивизија и 14 тенковских бригада. Од почетка ове битке на Истоку, совјетска војска је имала најтежих губитака у тенковском оружју: од 4 јуна на овамо уништено је 9 и по хиљада тенкова. То значи, да је сатрвено 158 совјетских тенковских бригада. Большевици ипак сматрају да је тактика генерала Роковског, који је журишао према Орелу, једино могућа тактика. А то је, напади масама и жртвовање маса.

И ово је важно. Жртвовање маса је највећа трагедија совјетске стратегије, која не може наћи никаквог начина да се бори против немачке тактичке вештине. Преко 600.000 људи изгубили су Совјети од почетка јула. Немци су изгубили 100.000, ако верујемо подацима Московског радија. Из тог истог извора сазнајемо, да је од почетка јула заробљено 12.000 Немаца. Међутим, према немачком званичном саопштењу, заробљено је око 70.000 црвено-армејаца.

Катастрофалан по большевике однос губитака — то је најважнији резултат досадашње летње битке. Нема смисла да обраћамо пажњу на ситнице ратних збивања, као што су освајања од стране Совјета појединих села. Важно је то, да упркос ларме око совјетских „успеха“ Москва захтева хитно стварање „другог фронта“. Москва губи снагу и зато тражи да коалиција одвуче са Источног фронта најмање 80 немачких дивизија.

Међутим, коалиција је до сада запослила свега три немачке дивизије из састава оне огромне војске, која чува запад и југ Европе. На Сицилији три дивизије Немца, са извесним бројем италијанских пукова, сјајно су извршили задатак задржавања непријатеља и причинивања њему што већих губитака. Код Сицилије је потопљено или тешко оштећено преко 460 британо-америчких транспортних бродова. Потопљено је 8 ратних бродова, а оштећено је више десетина од којих један бојни брод, један носач авиона, 20 крстарица.

Немачки губици на Сицилији су веома мали, јер су се Немци одлично прилагодили условима брдског рата. На пример, једнога дана код Катаније, Енглези су два сата бомбардовали један немачки положај, потрошивши ништа мање од 16.000 артиљеријских граната. Резултат овог бомбардовања на немачкој страни 2 убијена и 2 рањена.

Губици Британо-Американаца на Сицилији и код Катаније, стварају тешко разочарење код

јавнога мњења Британије и САД. Уместо обећане инвазије, дошло је до борбе, коју Ајзенхауер карактерише као борбу метар по метар, а Монгмери карактерише као борбу цол по цол. О свајати Европу у темпу цол по цол, једна је бесмислица. То увиђају и најлакомисленији Американци.

Американци су увидели и бесмисленост њихове офанзиве у јужном Пацифику, где Мек Артур води милиметарски рат. Како изгледа, та много рекламирана Рузвелтова офанзива видимо по томе, што је (према америчким подацима) на острву Нова Ђорџија, за месец дана борбе, убијено је 1670 Јапанаца. Зар то личи на велику офанзиву светскога сила?

Из Америке јављају, да су се тамо већ разочарали, у Рузвелтовом плану освајања „острво по острво“. Иначе, у Вашингтону постоји велика пометња у мислима стратега. Такозвана Рузвелтова и „велика стратегија“ је у ствари тражење компромиса између „пацифичког правца“ и „атлантског правца“. А у исто време, та Рузвелтова стратегија мора да се бори и против „стратејског изолационизма“, који узима све већи мах у Вашингтону.

У Америци знају, да јужно-пацифички офанзивни план Рузвелта стаје прескупо. Од 7 августа прошле године до 7 августа ове године, у јужном Пацифику, Јапани су потопили или оштетили 10 америчких бојних бродова 8 носача авиона, 53 крстарице, 57 разарача, 45 подморница, као и 21 ратни брод разних типова. Укупно су Јапани у јужном Пацифику потопили 152 америчка ратна брода, оштетили 48, пустили на дно 107 пароброда и оборили 2385 авиона.

Тешки губици у јужном Пацифику није једина појава у поморском рату, који забрињава Британо-Американце. Сада су немачке подморнице опет прешле у активност и потапају бродове на целом простору Атлантика. Оне су се прилагодиле непријатељској тактици ваздушне одбране и зато могу опет да буду активне.

У ваздушном рату у току прошле недеље, десило се један догађај, који приказује огромну одбранбену снагу Европе. Американци су послали 125 четворомоторних бомбардера у напад против румунских петролејских поља код Плоештија. Већи део бомбардера није могао да стигне на циљ, јер је био одбијен контранападима немачких и румунских авијатичара. Разарања у Плоештију су сасвим незнатна, док су Американци изгубили око 80 својих великих бомбардера, са 560 авијатичара.

Разочарења погађају јудо-послушну коалицију на свим приштима рата. Сада је код њих наступила највећа пометња и на пришту духа. Енглеске новине пишу „званично боримо се у овом рату за слободу, али слободни нећемо никад бити.“ Енглези виде да су изгубили свој доминантан положај у свету, и да ће бити после рата таквог прегруписавања снага, да Британија неће имати значајне улоге.

Британија већ осећа да је изгубила рат. Осећа не само по томе, што нема више резерве ратне снаге (она мобилише жене до 50 година старости а у руднике шаље дечаке од 15 година) већ и по томе, што нема снаге да се бори против америчког насиља над њом ни против совјетских захтева.

Совјети су сад показали своје праве намере захтевајући да се у војну команду за запоселне области уведу и претставници СССР. Та војна управа звана АМГОТ састављена је од војних и административних стручњака

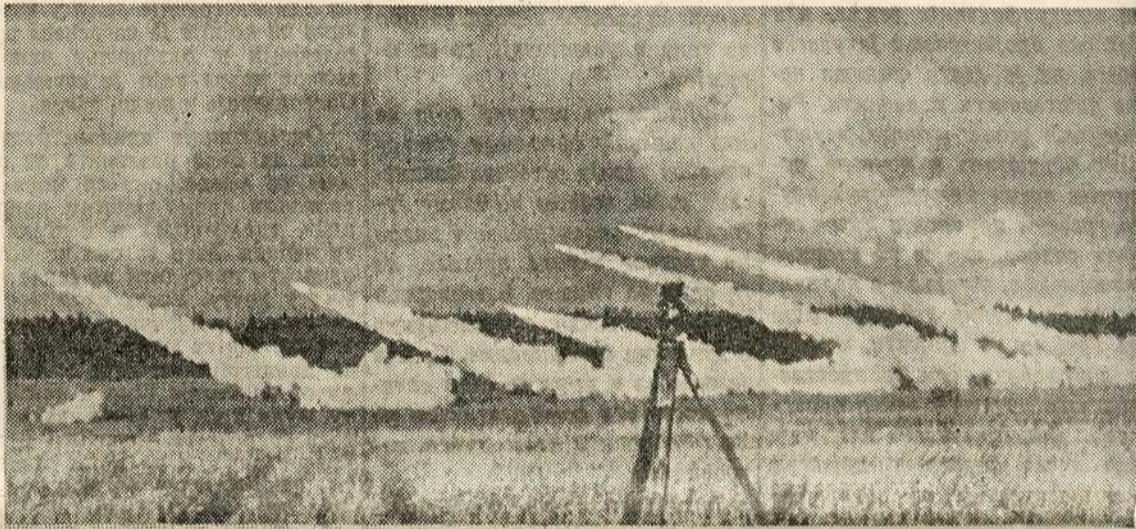
Британије и САД, а намењена за области Северне Африке, као и за области инвазије у Европу. Сада Совјети желе да учествују у управљању територијама у Италији, у случају даљег напредовања британо-америчких трупа. Исто тако Совјети протестују против неких лондонских планова остварења после рата неке федерације на југо-истоку. Протестују зато, што хоће да буду једини интересенти за југоисточну Европу.

Све то забрињава Енглезе, који су више од читавог столећа спречавали излазак Русије у област Средоземнога мора, па сматрају и сада за своју животну потребу, да спрече долазак Совјета у ту област.

Ствара се немогућа ситуација: сваки даљи британо-амерички покушај постигнућа војног успеха на југу и југо-истоку Европе, значи отварање пута тешком политичком неуспеху, отварање пута за совјетску експанзију према Медитерану. Зато

Ново немачко оружје — бацач дима — опробано је и са успехом се примењује на источном фронту

(Europäische Korespondenzen)

совјетска „Правда“ пише са индигнацијом, да Британо-Американци одуговлаче успостављање „другог фронта“ из чисто политичких разлога: непријазан према Совјетима, кочи њихову акцију према европском неприја-

тељу, каже између редака совјетски лист.

Политички сукоб између Москве, с једне стране, и Лондона и Вашингтона, с друге стране, постаје очигледан, а то је једна

важна чињеница, која има реперкусију и на ток војних догађаја. Зато сада можемо бити још више но икад уверени, да ће победити Тројни пакт.

М. Војновић

ПРИВРЕДНИ ЖИВОТ

Грчка се бори против привредних тешкоћа

Структура грчке привреде се одувек разликовала од привредне структуре осталих југоисточних држава чињеницом, да њен извоз није базирао на аграрним производима, који би јој донели потребне девизе за увоз, већ је девизе набављала од услуга поморског саобраћаја, промета странаца и исељеничких дознака.

Средствима из тих извора, Грчка је до рата финансирали свој индустријски увоз, како сировински, тако и увоз полуфабриката и готове робе а исто тако и увоз житарица и осталих предмета исхране.

Рат и његов исход пресушио је одједном те изворе, тако да се Грчка од данас на сутра нашла у новом положају, и то: политичком, војном и привредном. Резултат те нове ситуације обликовао се у тешкој привредној кризи која је дошла до пуног изражаја у сектору исхране.

Корак по корак успело је надлежним местима да увере грчко становништво у потребу обезбеђивања сопствене исхране организацијом и реорганизацијом пољопривреде у земљи. И не само то, било је потребно извршити обезбеђивање домаћег становништва и остварење вишкова, ка-

ко би се тим извозом могао платити увоз најпотребније робе која се у земљи уопште не производи. У том настојању забележени су извесни успеси који дозвољавају да се очекују даљи повољни резултати у том правцу.

Сем тога, влада је морала да учини све како би у свест грчког народа продрло сазнање, да је немогуће да у време опште катаклизме у свету Грчка остане поштеђена од њених последица, поготово када је изгубила рат. Требало је објаснити народу да мора да ограничи своје потребе водећи рачуна о расположивој количини добара и потребе других, а без обзира на тренутну куповну моћ појединца. То је ишло тешко нарочито у почетку. И зато је и у Грчкој примењена чињеница да је дезорганизација монетарног стања у земљи потекла из сектора цена потрошних добара.

С тим у вези забележен је у Грчкој, почетком ове године, новчани оптицај у износу од око 350 милијарди драхми.

Грчка се бори против при-

вредних тешкоћа своје земље са много добре воље, али са недовољно ефикасним мерама. Отуда и тај нежељени развој монетарног стања.

Скоп трошкова живота у Швајцарској

При избијању рата било је у швајцарској индустрији метала и машина успорено око 123.000 радника у 1800 предузећа, што значи, једна трећина индустријских радника Швајцарске уопште. Вредност производње ове индустријске гране износила је годишње око 500 милиона шв. франака, од којих је 300 милиона долазило на извоз готових производа ове индустријске гране.

Посматрајући кретање надница једног стручног радника те индустрије, види се, да је просечан износ наднице за једночасовни рад крајем 1942 године био виши за 25% од онога почетком рата. Међутим, за исто време забележили су трошкови живота скоп од 40%, тако да је пер салдо реална надница смањена за непуних 15%.

Тешкоће које настају стим у вези у швајцарској привреди, покушава влада да уклони скопним мерама, чије се ефикасно дејство још очекује.

Нација, слобода и поредак

Поход лажи и мржње

Став штампе Сједињених Америчких Држава према Немачкој био је од пресудне важности за увлачење америчког народа у рат против Европе. Са фразама о америчкој „одговорности за човечанство“ и „мисији светске демократије“, амерички листови су сензационалним давањем вести, довели до тешких поремећаја у иначе добрим односима између америчког и немачког народа.

Делатност те „велике америчке штампе“ може се поделити у два периода: од 1933 до Рузвелтовог говора у Чикагу, и од тог доба па до уласка Сједињених Америчких Држава у рат, тј. 8 децембра 1941 године.

Први период јесте мобилизација свих Немачкој непријатељски настројених кругова: јеврејских и слободозидарских. Полујеврејин Ла Гвардија, претседник њујоршке општине, организовао је као први, 1933, познати бојкот немачке робе. То је доба ширење неистина и клевета против Немачке, када су и саме њујоршке Државне новине отворено писале, „да пријатељства света према Немачкој неће дотле бити, док се не уклони њен владајући режим“.

После преузимања власти од стране националсоцијалиста у Рајху, све је учињено, да се несугласице као последице версајског диктата оклоне да би се створила повољнија атмосфера међу народима. Али то јеврејима није ишло у рачун.

Чувени нордијски истраживач и научник светског гласа, Свен Хедин окарактерисао је то, у својој недавно изашлој књизи Америка у борби континента, позивајући се на велики говор Вође Рајха од 21 маја 1935, када је рекао: „да су победници из првог светског рата озбиљно примили предлоге Вође Рајха, поклонили довољно пажње и показали вољу за преговоре, до овог рата не би никад дошло“.

Рузвелтов говор у Чикагу, 5 октобра 1937, може се сматрати за почетак јавне кампање против Немачке. О томе се изразио својевремено амерички сенатор Церар Ниј, рекавши: „Ако будемо увучени у рат, њега ће будући историчари назвати „ратом претседника Рузвелта“.

Други период отпочео је одмах после говора у Чикагу, као амерички одјек на минхенски споразум. Тада је америчка штампа тако жучно нападала Чемберлена, да се и лондонски Тајмс нашао побуђен, да напише: „Њујорк је једини део Сједињених Америчких Држава, где јеврејски утицај превлађује, који претставља једно нарочито мерило у питањима међународне политике. Алармантност ради Европе, веровање у претстојећи рат, приписује се првенствено страначкој атмосфери Њујорка“.

Почетком рата у Пољској, 1939, амерички изазивачи рата измислили су крилатицу о такзваној „петој колони“, која им је требало да послужи као платформа за један нов крсташки рат против Немачке. Већ 11 јуна 1940 задовољан резултатима, узвикује злуродо Ла Гвардија: „Сједињене Америчке Државе ближе су данас објави рата, него у данима

Професор др Валтер Грос, вођа расно политичке канцеларије национал-социјалистичког покрета у „Часопису за политику“, у свесци за фебруар ове године, објавио је једно своје предавање под насловом „Личност, слобода и поредак“, које је одржао на курсу за странце, курсу који је приредио у Берлину новембра месеца прошле године немачки Научни институт за спољна питања. Ово предавање обухвата у ствари централни проблем националсоцијалистичког гледања на свет, а сматрајући нацију као „личност историје“ у овим излагањима сажето је и схватање националсоцијализма о нацији, слободи и поретку, схватање које се у највећој мери тиче целе Европе и интересује све њене народе, па разуме се да ће и српски народ у овим кратким изводима наћи сугестија о којима треба добро да размисли.

Личност, слобода и поредак, „ове три речи, свака за себе има бескрајну важност за све људе и за све народе, који су уопште узели учешћа у духовним и културним вредностима“, вели др Грос. „Та три појма су у томе иста, што они додирују најдубље и највише вредности живота и стваралаштва уопште... Да ли ћу ја заиста из себе као човека штогод да начиним или не, то делимично зависи и од снага споља које на мене делују... али, да ли ја осећам потребу да из себе што створим или не, то је независно од признања или одбијања другог света, већ је то моја лична ствар... Појам поретка противно томе скреће поглед у поље и претпоставља додир и однос са другима... То је дакле појам спољнег света, и због тога једним добрим делом припада непосредно политици... Појам слободе, најзад, стоји у извесној мери као посредник између ове две сфере. Спољна слобода или неслобода

када је потопљена „Лузитанија“. Да би се изазвала паника у Сједињеним Америчким Државама, нису бирали сретства, измисљани су немачки атентати на америчке војне арсенале, припрема за подизање револуције у Мексику, лизање у ваздух јединица америчке ратне морнарице, рушење Панамског Канала итд. То је било најлуђе и најфантастичније, што је икад једна штампа сервирала својим читаоцима.

Овакву кампању назвао је амерички сенатор Џон Александер на годину дана пред стварну објаву рата, „беспримерном у историји, кампањом која је имала за циљ да амерички народ потчини своју вољу једне мале страначке групе, да би га увукла у рат“.

Да је све то успело, има и своје објашњење. Јеврејство је у Сједињеним Америчким Државама свемоћно: у америчкој влади, странкама, слободозидарским лажима и другим важним организацијама, у црквама из разлога „верске трпељивости“, и универзитетима.

Тај поход лажи и мржње, на челу са Рузвелтом и његовом јеврејском околином, починио је тиме неизмерну несрећу свима народима, и довео у питање сва добра људске културе.

тиче се света поретка и политичких ствари. Али, постоји и једна унутрашња слобода, која је потпуно независна од спољног стања, и која припада карактеру, бићу, унутрашњем држању једног човека. Појам слободе стоји у средини с једним лицем гледа унутрашњи свет који се тиче саме личности, а с другим лицем гледа у спољни свет, у ред или неред који влада како између појединих људи, тако и између појединих народа...“

„Извесни озбиљни људи... и злонамерна пропаганда... плаше се, да поредак уздигнут за највишу вредност, за коју се људи и цели народи бију и умиру, не врши тако јак притисак с поља, да се притом не изгуби унутрашња слобода и да се не онемогући развијање и стварање личности...“ Они се питају „да није можда важније заступање слободе и личности, и с тим могућности за развијање личности, и да то не стоји више него ли заступање једног поретка, који сасвим лако може да одведе до насиља и стим до смрти сваке личности.“ На ово питање др Грос мисли да се може одговорити само тако ако се осветли пре свега питање да ли је циљ неједнакост људи.

„Првобитно у извесној мери и у извесним областима захтевана су иста права за све људе, па се у развоју идеја француске револуције из тога створило учење које је тврдило да су сви људи по својој природи једнаки“. Па се онда из ове поставке отишло и даље, и на народе и расе: оспорене су чак разлике између њих, — поступак сам по себи толико невероватан и апсурдан, јер ништа се ваљда не види тако јасно и не боде тако очи као различитост људи, како појединих индивидуа, тако и великих група народа и раса на овом свету.

До овог апсурда дошло се под утицајем врло распрострањеног учења створеног под утицајем природних наука у току прошлог века о дејству средине, према коме: „црнац је само зато друкчији од Европејца, јер је у Африци клима друкчија него у Европи... Као крајња консеквенца те идеје изједначавања примењене на идеал развоја личности било би: нивелирање и уништење личности како у једном народу тако и у човечанству“.

Начело изједначавања које су истакле природне науке, оне су саме и обориле. Савремена биологија „учи нас да спољни свет противно ранијем схватању није главна снага, већ је само једна сасвим споредна снага у развоју органског бића... и да постоји основна и математичким доказима неједнакост свих индивидуа како у организму и духу, тако и у телу и души... Ниу једном човеку не налазе се наследни фактори у истом облику као у неком другом“.

„Та биолошка чињеница има наравно огроман значај при тумачењу личности... Одједном нам сада изгледа да у свакој појединој индивидуи постоји и једно сасвим нарочито достојан-

ство, једна огромна вредност, јер је свака индивидуа тако нарочито створена да се она само једанпут у историји човечанства могла родити...“

„Такав такав сам, такав баш и желим да будем, и ти треба да увидиш да и ти самог себе треба да развијеш као што сам ја себе — то је данас наше држање. Немачки народ, например, у националсоцијалистичкој епохи своје историје показују данас безброј таквих јаких, необуздених људи, који се можда покатакад у напону својих снага сударају, код једног једног вуче ама, код другог тамо, али сви су они заједнички на самог себе поносни и о самом себи свесни.“

„Али, где један народ свесно развија људе од којих је сваки прави ђетић и сваки жели да је такав... ако такав народ неће да пропадне, „мора, по себи се разуме, да постави спољне границе“, да наметне самом себи извесан поредак.“

„Исто што вреди на плану појединих људи вреди и на плану народа. Народи које су исто тако често називани индивидуалитети или личности историје, исто тако нису предодређени у првој линији од збира спољних утицаја, већ од расних и наследних фактора већине народа. Тачно као што констатујемо разноврсност индивидуа, тако исто констатујемо и разноврсност народа у њиховом унутрашњем бићу... Биолошко схватање и народа и народности подарује једну нову вредност и садржину, које су националном свешћу и националним поносом у извесној мери научно засноване и признате... И у односу народа једних према другима признање индивидуалитета може одвести до крајњег индивидуализма, а тим до уштрба за све, ако се не би такав погрешни развој спречио спознајом о потреби прилагођавања једном вишем поретку. О новом поретку, коме ми данас политички тежимо у Европи, сваког дана се много говори. Важно је да се увиди да је тај поредак на истом току идеја, које смо овде разматрали, да се претпоставља национално осећање и национална култура појединих народа тачно онако као што се претпоставља снага слободне личности у повезаности националне заједнице; то пак значи: поредак који ми мислимо да створимо, да један народ не би вукао тамо, а други овамо, и због тога сваки од себе само ограничено давао, тај поредак не сме да убија националну самосвест, већ на против мора да је уздиже; тај поредак не почиње

и не завршава се са тоталном једнакошћу интернационализованих, што ће рећи уништених националних култура, већ тај поредак израшћује на тлу поносних и животно јаких националних култура, које поредак преко себе доводи до још већег изражаја и у добровољном заједничком раду још више узвисује.“

„Кад ми данас о једном новом поретку у Европи говоримо, онда то чинимо у духу једног новог животног осећања, које зна за неједнакост, и које признаје и одобрава особеност сваке личности како у животу појединаца тако и у историском животу народа. Због тога наш нови поредак, макако јако везивао у спољним стварима народе за заједницу, увек негује и чува слободу личности, како би на тај начин сваки поједини народ као и сваки поједини човек оне подлоге и снаге које им је природа дала могао потпуно искористити.“

Ауторитет личности и место и прилика где су ове речи изречене претстављају једно прворазредно сведочанство о томе шта националсоцијалистичка Немачка подразумева под речју Нова Европа, и на каквом поретку она жели да изврши организацију народа на нашем континенту. На супрот тежњи бољшевика да европске народе совјетизира и бољшевицира, да дакле европским народима ускрати свако право и сваку слободу да о својем сопственом специфичном националном уређењу ма и помисао смеју имати, већ да се морају тачно по бољшевичком калупу саобразити изгубив све националне одлике, све до и само своје национално име, као што га је руски народ изгубио, националсоцијализам не само да даје слободу сваком народу, већ изрично од сваког народа и захтева да своју националну индивидуалност развије до максимума, јер зна да само национално свесни народи су у стању да све своје способности доведу до пуног изражаја и тако да у заједницу народа која се оснива принесу и свој максимални допринос. На супрот енглеске слободе народа на речи, у ствари слободе да могу бити везани, истинна златним, али ланцима у сваком случају, и стално туткање једних против других да ратују до изнемоглости како би Енглеска могла несметано владати својом Империјом, националсоцијализам жели да европски народи живе у миру, у споразуму, у сарадњи, у привредном допуњавању и координацији једном речи у поретку, а не у вечитом хаосу, поретку који би био користан и сваком поједином народу и целој новој заједници народа у Новој Европи.

Дамњан Ковачевић

Дожавна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји на дан 17 августа са почетном лиценцијом ценом следећа имања:

1) Плац са зградом Цара Уроша 24	Дин.	900.000.—
2) Плац Милорада Гавриловића 8	„	290.000.—
3) Плац са зградом Пожаревачка 39	„	3.500.000.—
4) Плац са зградом Цара Душана 30	„	3.400.000.—

Продвја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II, од 9—12 час. где се могу добити сва даља обавештења.

Исхрана Београда

месом

ПИТОМОГ КУНИЋА

Белгиски кунџ — најкрупнија раса за месо

Из књиге „Гајење кунџа“ од Стевана Арка у издању „Ипроза“.

које је хранено готово искључиво зрнастом храном, стајало је много скупље него ли исхрана кунџа који се исхранио само са мало мухара, а иначе је трошио пољску траву и кујинске отпатке.

Јер, нема животиње која је у исхрани скромнија од кунџа. Његов добар дневни оброк износи свега око 50 грама најјефтиније зрнасте хране, око пола килограма обичне траве или 200 грама сена. Сви кујински отпатци, мекиње, остатци лиснатог, махунастог и кртоластог поврћа су одлични.

Кунџ у исхрани

За једног кунџа потребан је простор у кавезу од 80 према 100 сантиметара. Кавези се могу врло једноставно изградити од старе грађе, старих сандука и мало жице. Они могу у току лета и у току зиме да се држе напољу, јер кунџ одлично подноси и највеће хладноће нашег поднебља. Сто квадратних метара простора могу да приме око 60 кунџа.

Месо за једну породицу

Нарочито је препоручљиво да појединци који располажу ма и најмањим простором, приступе одмах гајењу кунџа, јер ће тиме у најбржем року, најјефтиније и најсигурније обезбедити своју исхрану месом. На простору од свега 10 квадратних метара, са 6 сандука, могу да се гаје 5 женки и један мужјак. Од њих би се добило за годну дана око 140 добро одгајених кунџа, који би дали просечно око 840 кгр. меса, што претставља скоро 2 и по кгр. дневно, односно непуних пола кгр. дневно по особи. Поред тога остало би 140 кожица, за које би се добило 70 до 80 хиљада динара. Прва генерација за клање стиже за 6 до 8 месеци.

ТОВЉЕЊЕ СВИЊА У ДАНАШЊИМ ПРИЛИКАМА

Масноће су данас драгоцен артикал исхране. До њихове несташнице код нас долази углавном због тога, што главно сретство за товљење свиња, тј. кукуруз, мора да се употреби првенствено за људску исхрану. Услед тога дошло је до природног смањивања броја товљених свиња. Али, морамо се потрудити свима сретствима да тај број ипак буде што већи. То јест, уколико нам за товљење свиња недостаје кукуруз, морамо тај недостатак накнадити другом врстом исхране, која ипак омогућава добро товљење. Осем тога препоручљиво је да сви они који имају могућности, били то пољопривредници или не, предузму гајење једне или више свиња у границама које дозвољавају расположиви простор и расположиве количине разне хране.

Исхрана свиња

Према нашем ранијем уобичајеном товљењу свиња, на једну свињу трошило се обично око 500 до 600 кгр. кукуруза. У данашњим приликама то ће тешко бити могуће. Због тога ћемо се помоћи другом врстом исхране, која ће такође дати добре резултате.

Свиње могу да се тове у току целе године, али најбоље се дејство постиже товљењем у јесен или у пролеће. Код наших до-

Веселин Јанковић носи се за сада мишљу да на првом месту нађе могућност за проширење своје фарме да би задовољно тражњу кунџа за приплод, а затим, у колико би наишао на сарадњу јавне и приватне иницијативе, да организује производњу кунџског меса за општу исхрану Београда.

Треба најзад напоменути да је потпуно неосновано неповерење према кунџском месу. Оно је ванредно добро, здраво и хранљиво, а по укусу најприближније је белом живинском месу. Поред тога се товљењем може добити од кунџа и знатна количина добре масти.

За оне које интересује гајење кунџа изашла је ових дана из штампе, у издању „ИПРОЗА“, једна корисна књижица са практичним упутствима за одгајиваче, од ветеринара Станка Арка.

НОВА ГРУПА РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА У БЕОГРАДУ

Горе: Министар Веселиновић у разговору са једним заробљеником
Доле: Потпуковник Петровић поздравља у име заробљеника Владу генерала Недића

(Снимак Државна пропаганда)

Предности кунџа

У многим другим европским земљама, као у Немачкој, Белгији, Француској, Италији итд. гајење кунџа као домаће животиње, на првом месту због његовог укусног меса, достигло је широке размере.

Било би врло корисно да смо се бар после рата благовремено сетили да приступимо гајењу кунџа на широкој основи. Али, у колико то није учињено, може се још надокнадити, јер кунџ спада међу животиње које се размножавају и развијају невероватно брзо: једна женка плоди се нормално годишње четири пута и сваки пут рађа 8 до 12 младунаца, од којих може добро да одгаји 6 до 8; другим речима, једна женка даје годишње 24 до 32 одрасла кунџа, који постижу потпун узраст за 6 до 8 месеци, а један одрастао кунџ тежак је просечно 5 до 9 кгр., односно даје 4 до 8 кгр. одличног меса за људску исхрану. То опет значи да једна женка за годину дана произведе просечно око 170 кгр. јестивог меса. Томе се додају крзна, чија је данас комерцијална вредност за обичне расе око 500 до 600 динара по кожици.

Приватна иницијатива

Приватна иницијатива увек је била та која је, чак са скромним почетцима, успевала да прокрчи пут многим великим и корисним новинама. Узевши у обзир горње податке, један скромни београдски приватни чиновник, Веселин Јанковић, дошао је на помисао да своју башту у малој кућици на периферији Београда искористи за први покушај фарме кунџа за приплод и исхрану.

Покушај је успео изнад сваког очекивања и данас је скромна кућица у Учитељској улици 11, иза „Цветкове механе“, постала малом фармом за коју показују велико интересовање како приватници, тако и државне и општинске власти. Интересовање приватника је тако велико да сопственик једва успева да задовољи потражњу грла за приплод.

Кунџ и живина

На фарми Веселина Јанковића вршимо један врло занимљив опит. Из једног запата од 4 месеца старости бирамо насумце једног кунџа, а исто тако и једно пиле исте старости. Постављени на вагу они показују изненађујући резултат: док је кунџ тежак 3 кгр., пиле је тешко свега 800 грама. А исхрана пилета,

мањих врста свиња товљење почиње кад наврше 15 месеци старости. Мушка и женска грла треба безусловно пре тога уштројити.

Припрема за товљење је врло потребна. То јест, на неколико недеља пре почетка това, свиње треба хранити што кабастнијом храном, као што су дотелина, бундеве, репа, запарен кромпир, кухињски отпатци и др. На тај начин проширују се органи за варење и свиња за време това тражи и прима већу количину хране.

При давању кукуруза свињама боље је да се даје у прекруљеном стању, замешан чистом водом у виду густе каше, добро је да претходно ускусице. Храну треба давати сваког дана у исто време ујутро и увече.

Товљење свиња траје 6 месеци. За то време, при правилној исхрани, треба да достигну тежину од 180 до 200 кгр. То отприлике значи да за сваки килограм живе мере иде око 5 кгр. кукуруза.

Раније, док је у Србији било много храстових и букових шума, јако је било развијено хранљење свиња жиром. На тај начин оне се прилично угоје, тако да им је доднице потребно да се ставе у тов свега око месец дана. Тамо где данас још постоје храстове и букове шуме треба

несумњиво исхрану жиром искористити до крајњих граница.

Између obroka, тј. преко дана, свиње не треба узнемиравати. О томе треба нарочито водити рачуна пред крај товљења. Стога обор треба поставити у неком забаченом крају дворишта. Корита из којих се свиње хране морају се редовно прати. Најбоља су корита од печене глине превучена изнутра глењом, или од јаког плеха.

Приликом избора свиња за товљење корисно је водити рачуна да то буду грла са јаким костима, широким грудним кошом и добро развијеним ногама. Свиње са слабијим ногама и слабијим костуром брзо падају с ногу услед тежине сланине и не могу се даље товити, већ морају да се кољу пре зрелости.

Замена кукурузу

При товљењу кукурузом оброк је следећи: у првом месецу 1 и по кгр. дневно, у другом месецу око 2 кгр., у трећем месецу око 3 кгр., у четвртм месецу око 3 и по кгр., у петом и шестом месецу око 3 кгр. и 750 грама. Али грлима која у петом месецу поједу сву дату количину оброк треба повећати у илвћем месецу на 4 кгр. Преко ове количине не треба ићи. Поред тога у првим месецима товљења треба им давати колико хоће да једу суве

или свеже луцерке, односно црвене дотелине, бундева, сточне репе, кухињских и млечних отпадака. Пред крај товљења добро је давати им јечмену прекрупну.

Но, као што смо казали, товљење свиња кукурузом биће у овим приликама готово немогуће. Међутим, кукуруз се може врло добро заменити и другом врстом храном исте, сличне или приближне хранљиве вредности. Тако на пример једном килограму кукуруза одговара по хранљивој вредности око 1 кгр. јечма, или сунцокретових колача, или отпадака при вршиди и тријерусању жита, тзв. грашка или граха; око 1 кгр. и четврт овса, проса или мухара у зрну; око 1 и по кгр. ситних мекиња, осушеног жири и дивљег кестена или сувих резанача шећерне репе; око 2 кгр. трина од сена; око 2 и по кгр. сена од црвене дотелине; око 3 кгр. сена од луцерке; око 4 кгр. кромпира; око 8 кгр. зелене луцерке, црвене дотелине, зеленог кукуруза, ситлаже од кукуруза; око 10 кгр. сточне репе или дулека.

Комбинијући ову храну у количинама које одговарају напред наведеним обрцима кукуруза, одгајивач ће при крају товљења постићи готово исти резултат као и кад би употребио искључиво кукуруз.

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

У СЛУЖБИ СРБИЈЕ

Србија је животни пут добровољаца. Њихова заклетва, сва њихова снага и њихови животи посвећени су њој. За њу се они боре. Због ње подносе претешки подвиг добровољаштва и просецају трновиту стазу народног спасења. Када су кренули овим путем они су јасно видели суочене на вечном плану две Србије — вечну Србију прошлости, велику, светлу, славну и богату примерима херојског саможртвовања и рашчеречену, раскрвављену и димом уништења обавијену Србију својих дана.

Она прва указивала је пут данашњој Србији, која се бори за свој опстанак, своје одржање и своју будућност. Али између те две Србије, Србије духовне и ове видљиве, којој је досуђено, да слама мноштво тешкоћа, да би се афирмирала, усправила и поново опасала снагом, био је прекинут органски контакт и животна веза.

На душу Србије у блењу налетело је било мноштво духовне гамади. Болшевиizam се био устремио на душу српског народа, на основе његовог историског живота, на његов образ и опстанак. Он је повео пир уништења. Око њега се скупило све оно што је имало кратку памет, ограничене видике, изгубљен политички смисао и свест о дужностима према Србији у њеном ондашњем претешком и мучном положају.

Отпочело је било унутарње разламање Србије, расцеп и самоубиствено сурвавање у пропаст. Страшне мрачне силе уништења почеле су биле узимати маха. Србија је била почела да се сурвава у бездан и да нестаје Трајно и за увек.

Тада се на сцени појављује генерал Недић. Добровољци му се предано стављају у службу. Бриге и терете Србије они су примили на себе. Са њеним страдалним крстом на себи пошли су путем њене Голготе. Живи изданци вечне Србије, везани за њу личном судбином и љубављу која одводи у гроб, добровољци су одмах схватили, да се процес уништења може пресећи и Србија спасти само искреним и несебичним подвигом служења народу.

Они су тај подвиг узели на себе и постојано га и неустрашиво носе. И носиће га све до часа док због њихове жртве, светле, херојски лепе и божански чисте, не буде потпуно спасена Србија, што је крајњи циљ свих њихових нада, подвига, жртава и последњи завет стотина палих другова. Јер осим Србије, њеног процвата, успона и славе, ниједан добровољац не жели ништа за све оно што даје од себе. Србија је смисао њихових крупних напора, неисцрпиви извор из кога узрастају њихова снага и окупљење; у њој је за многе недокучива тајна њиховог прегалаштва и тајна радости са којом они одлазе у гроб.

Добровољци непоколебиво стоје у служби Србије. Њихов је пут, пут српске судбине и пут трудног просветлења српског народа. На томе путу они се не

осврћу ни десно, ни лево: у најтрагичнијем часу они су кроз непосредно доживљавање сагледали све компоненте распадања и разарања, које су овоме народу припремале ишчезнуће. Они су се суочили са ружним ликом подземља и са развраћеним, саможивим, меркантилним типовима политикана, који су навикли да у свим ситуацијама траже пласман, користи и угодности. Многи од њих су и у трагедији Србије, дубокој, потресној и досада непознатој, покушали, да себе нагласе, иставе и обезбеде. Да лично уздигну изнад општег. Себе и своје политичке илузије изнад судбине Србије, којој добровољци подређују све.

Виде то све добровољци и осећају. Њиховом оку не измиче ништа. Живећи у народу и ишчезавајући у блењу над његовим опстанком добровољци имају и сувише могућности, да осете какве све погитичке сабласти проходе несрећном српском земљом. И какве све неуравнотежене, сулуде и мало родољубиве амбиције желе, да буду задовољене у овом часу судбинске борбе светова и корените смене епоха када су сви национално свесни људи позвани, да мисле само о једном — о што солиднијем обезбеђењу народне будућности. Они то виде и знају и не саблажњавају се тиме, него се уздижу изнад свих злочи дана и, као и увек, непоколебиво иду једином свом циљу — спасењу Србије.

Србија није још ослобођена од свих опасности. Пред нама се указују још многе тешкоће, последице рада малоумних људи, који имају кртичне перспективе и јазавичку себичност. Први су политички слепци; други, поред тога, и незајажљиви сладокусци и безочни профитери, који трагедију свога народа претварају у изворе свога непоштеног богаћења.

Добровољци су отклонили многе опасности од Србије. То је најбоља гаранција, да ће и овај комплекс бити учињен безбедним Трајно и потпуно. У напорима за добро Србије добровољци не знају за препреке за страх, за узмицање. За лични моменат најмање. Они су се заклели Србији, ставили у безрезервну службу српском народу — решили, да му осигурају бољу, часнију и светлију будућност.

То је смисао трудног, напорног и понекада довољно несхваћеног добровољачког подвига и пута. У томе је смисао њихове одлучности, непоколебивости, чврстине. Они ЗНАЈУ свој пут и ВЕРУЈУ у њ. Не назире га и не наслављивују. Они га осећају, носе у себи њиме живе. Зато и не лутају, не спотичу се и не обазире на дување ветра.

Србија је њихов идеал, њихова вера и њихов пут. Добровољци знају, да врше историску мисију у своме народу. Ништа их неће онемогућити, да ту мисију, под вођством генерала Недића, доведу до краја.

Н. В.

Претседник Владе генерал Недић приликом посете Петом батаљону пред његов одлазак на терен
Снимци Државне пропаганде

БЕЗ КОЛЕБАЊА

Чврст и непоколебив став, нарочито у данашњим приликама, одлика је само оног човека који је био у стању да се ослободи свих »симпатија« и »антипатија«, — сваког »филства« и »фобства«, те тако очишћен да сагледа путоказе јединог и правог пута којим се може и мора ићи, без обзира на све тешкоће, препреке и напоре који се на таквом путу указују.

Тим путем могу да иду само јунаци. Од почетка свога он захтева свесност свих тешкоћа и спремност на потпуно самоодрицање и самозаборава, јер једино велике жртве могу бити у стању да отклоне препреке, разбију барикаде, да до циља правог доведу.

Бити »фоб«, значи бити слеп, бити слабић, кукавица. Јер ако је нешто заиста рђаво, онда се треба против зла борити. А победити у борби може само онај који у борбу полази свесно и разумно, без мржње у срцу. Кукавици мржња служи да му замени борбеност, а слепило да надомести херојство. Зато се он најчешће и не бори — њему је довољно да мрзи.

Бити »фил« значи бити још већи слабић, још грђа кукавица. Код њега нема ни сенке борбености, ни мрвице спремности на жртву. Он уопште и не мисли да се бори; сматра да је довољно везати се за некога, све наде и жеље, сва настојања своја пренети на другог, да их он избори. А сам се поставља у улогу ватреног навијача на неком бокс мечу који је све своје имање ставио на коцку, кладећи се у победу свога љубимца. За сво време борбе он дрхти, ледени зној га пробија, урла избезумљено када му изгледа да је победа сигурна, дах му стаје у грудима кад његов љубимац трпи тешке ударце.

Кукавице преносе тај навијачки дух и у проблеме од општег народног значаја. Трагика је у томе што је коцкарски манир толико овладао њима, да сматрају за дозвољено да на коцку ставе и оно што није њихово власништво ни плод њиховог труда — коцкају се животом и опстанком свога народа.

Коцкају се и колебају, повијају и дрхте као танка трска. Не ради народа свога, него ради свога

положаја и части. Коцкарски ре-зонују при помисли на судбину народа свога. Да ли ће народ пропасти, да ли ће га нестати — за њих није важно; ако они губе, ако они пропадају, онда нека пропадне све.

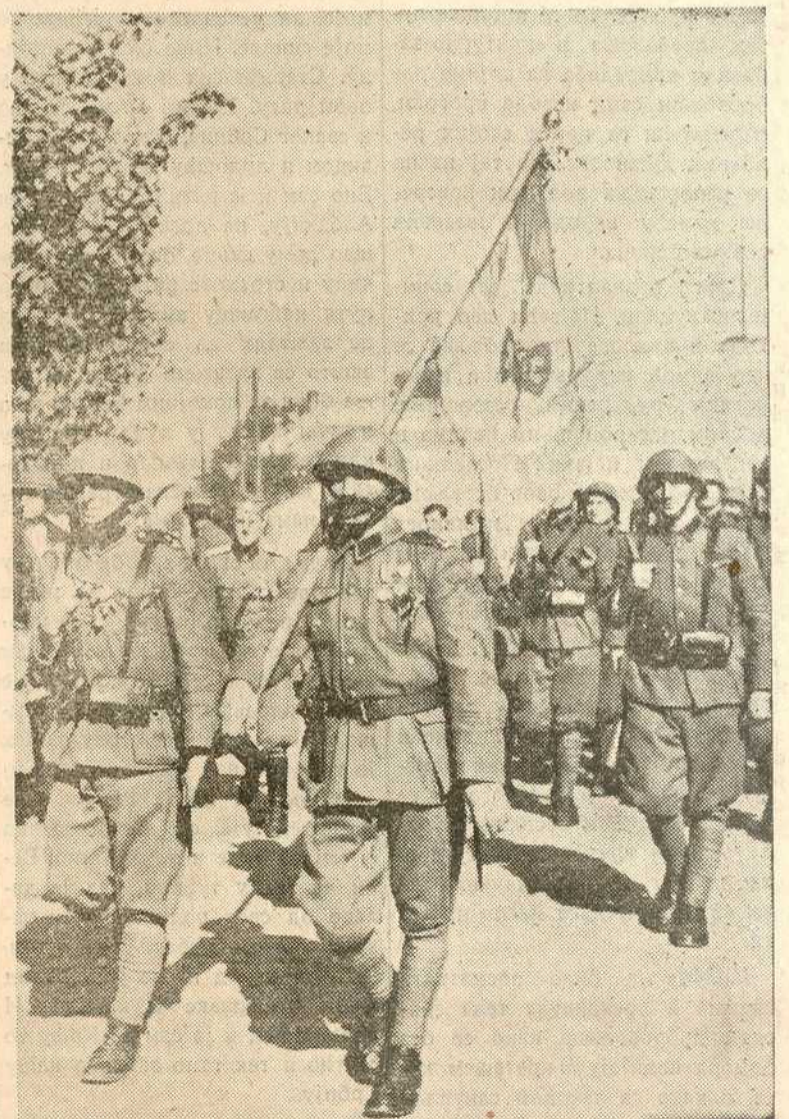
Али ако је кукавицама свеједно шта ће бити са народом, јунацима то не може бити свеједно. Отуда су они и пошли на свој тешки пут, не да хазардиреју са судбином свог народа, него спремни да сами од себе принесу и највећу жртву.

Могу догађаји да ковитлају светом, добровољци, који су као јунаци кренули јединим могућим исправним путем — путем генерала Недића, настављају непоколебиво свој ход. Ништа их не може ни збунити, ни изненадити, ништа није у стању да их поколеба. Јер њих не руководи никакво

»филство« или »фобство«; жеља да помогну свом народу у овим тешким данима, да пред лицем историје и човечанства докажу животну праву његовог даљег постојања, — једини је покретач свих добровољачких напора.

И данас као и пре две године добровољци корачају поуздано својим тешким путем. Не осврћу се лево и десно. Не праве трговачке билансе личне добити, не »сецују« и не снезају о »штуру«. Само исписују имена својих палих другова. И упиру поглед напред у циљ — спасење и васкрс српског народа, свесни да ће још много њих пасти пре остварења, а за остварење постављеног циља, али исто тако свесни да ће преживели другови довршити започето дело.

Инж. Драгутин Јакшић

Застава Петог добровољачког батаљона

Пети добровољачки батаљон у народу

Од свога постанка Пети српски добровољачки батаљон, који је састављен од старих, прекаљених и храбрих четничких бораца и пожртвоване националне омладине, оспособљен је за све задатке, које намеће садањи тешки положај српскога народа. Сељачка бистрина, оданост грудни, младалачки идеализам и родољубље дају му снаге у борби за Србију било да се она води оружјем, речју или племенитим делом.

Добровољци су до сада много пута доказали да се умију борити оружјем против свих коцкара српском судбином и да се последње српске вредности и светиње морају бранити по сваку цену. А с друге стране они су потпуно свесни да није довољно отклањати зло и несрећу кад већ наиђе, него је неопходно да се употребе сретства прехране, да до зла и несреће не дође, да се избегне или завремена ублажи.

Стога су добровољци, поред одржања мира и реда у Србији, узели на себе културно-социјалне задатке у циљу да се српски народ духовно, морално и социјално препороди како би садање тешко стање пребродило и за будуће се оспособило.

Пети српски добровољачки батаљон преко свих својих јединица приближио се и стопио мишљу и делом са народом свога краја и места, за које је по дужности везан. Тај рад са народом огледа се у неколико праваца.

На првом месту долази национално-просветни рад коме је циљ да се народ ослободи свих политичких заблуда и предрасуда и штетних туђинских утицаја у свим областима живота, а да потражи решења свога става и пута из властите духовне и историске дубине. То се постиже путем предавања и културно-забавних приредаба на којима добровољци сами изводе програм, спремајући га поред својих редовних дужности. На тај начин се успоставља додир и поверење између народа и његових верних бораца.

Други правац рада јест социјално-хумани. Највећи део прихода и прилога употребљава се као помоћ сиромашним и изнемоглим рударским радницима, добрим и сиромашним ђацима и избегличкој нејачи. Последњих дана добровољци овог батаљона показали су нарочиту активност у погледу помоћи сељацима који су без довољно радне снаге при обради земље, а нарочито овогодишње жетве и вршидбе.

Кад су се прве радне групе организовале сељаци су застали збуњени и у неверици видећи како њихови заштитници замењују пушку косом. Много су се чудили њиховом бесплатном раду у овом времену, јер су још из ранијег времена научили да им се свака услуга масно наплати.

Милина је било посматрати снажна и препланула тела српских добровољаца како се без одмора повијају за кретањем косе, и како са лакоћом сакупљају у снопље плодове Божије милости и људског зноја, превозе

их и вршу. Јер за који дан већ изгладнела детиња уста биће пуна хлеба који им даје живота и радости, а родитељима њиховим ускраћује најљућу бригу.

Стари и седи домаћин чича Радивоје, код кога су добровољци радили, са болним уздахом благосиља своје неуморне помагаче, а затим их у шали користи: „Е, децо, што се не одморите, што се толико журите као да је под морање?“ Сакупљач Никола му одговори: „Знаш чича Радивоје, много је шта уништено и пропуштено да се уради, па и данас се још уништава. Зато ти ми журимо да се срушено поправи, а пропуштено накнади, па смо такви и у овом послу. „Ма, оно,

кад вас видим да са молитвом Богу почињете и свршавате сваки свој посао; кад вас видим да чувате наше старинске обичаје којих се многи данас стиде; кад вас видим да овако својски радите на овој муком освећеној српској земљи, која је крвљу и знојем најбољих Срба кроз векове натапана. Знам ја добро да вама морамо бити захвални не само на овако усрдној помоћи, него још више што је ова њива и данас моја, што је овај дом још мој, јер да вас није било место њих имали бисмо пустош и згаришта. А Богу хвала, сада са тих њива убиремо ово златно класје као дар Божији, као неки знак у најтежем времену

каплар Миладин поче да казује: „Чусте ли ви другови чича Радивоја. За све сам време на стражарском месту час погледао на звездано небо, час преда се на земљу, размишљајући о свему и свачему, о родитељима у даљини, о родном крају, о прохујалом животу, али ми се највише задржало на памети питање: ко је коме више користио — да ли ми својим радом и пажњом чича Радивоју или он нама својим мудрим речима и саветима. Знао сам и знам зашто сам добровољац, али ми чича Радивоје својом сељачком бистрином још боље објасни. Кроз његове речи добио сам потврду да наша добровољачка мисао и дело има

вољци и народ једно исто, да добровољци и народ једно мисле и једном теже. Чича Радивоје нешколовани, али племенити и мудри сељак, посматра свој народ, не само у овом часу залуталости и опште пометености, већ га прати на његовом историјском путу с љубављу и вером која нас је одржала. Зар има веће блискости и јединства него што смо ми и многи као што је чича Радивоје“.

И одиста разговор са чича Радивојем имао је више утицаја на младе добровољце него ли дебеле књиге од којих се многе за људску пометњу и несрећу пишу.

П. Б.

Добровољци помажу у пољским радовима породицу једног заробљеника

(Снимак: Васпитни отсек С.Д.К.)

јест тако, али вам и одмора треба“ — Никола додаде: „Јест, али у нашем народу и данас има много људи који се од нерада и обести одмарају“.

Чича се Радивоје благо осмехну па настави казивати: „Децо моја, ви ме стално потсећате на моје синове. Имао сам их двојицу. Старији син Божо погибе у овом рату. Жалим га много као и сваког Србина, што туђом крвицом и лудошћу изгуби живот. Био сам и ја ратник, прешао сам Албанију, па преко Солуна дошао дому своје, осетио сам горчину и страхоте рата, био много пута надамоку смрти, па никад не зажалих за собом, знајући зашто се залажем. А сад ме душа боли за покојним Богом што изгуби живот у лудом времену кад се све изопачило и пореметило као да се нека страшна сила с нама подругује.

Други ми син у заробљеништву већ две године. Пише да му је добро, ради на имању, само много тугује за Србијом и родним селом. У сваком писму запиткује поред здравља укућана и комшија и за њиве и за стоку па чак је и поименице спомиње а не изоставља ни друге ствари. Све га интересује, све му је важно о чем ми овде и не мислимо. Вели да тек у туђини, кад је далеко од свог родног, човек заволи правом љубављу свој дом, завичај, народ и све у њему од људи до травке и камења. И право вели; и ја сам на Крфу то осетио и тек тамо заволио нашу Србију.

Кад вас видим као да своје синове видим. Још сте ми дражи

да нас Његова милост није напустила. Чини ми се децо да сте ви и ово зрно у снопу једнако весници спасења овом добром, а несрећном народу, јер сте једнако спремни да сатрунете у земљи за многострук плод, да будете трвени и млевени од глади или крволочности људске и страхоте времена, а да ни на кога не замрзите. Као да вас је сам Бог послао да нас утешите и охрабрите, јер, велам вам, није толика вајда од користи вашег труда колико од добротинства и поуке српском народу како да његова заједничка њива буде сачувана и донесе много рода“.

Сунце се већ спуштало своје заласку кад нас чича Радивоје позва под хрст да се мало заложимо што се нашло при руци. Сваки је осећао умор у телу, али нам се душом разлевала нека радост. Видећи да смо ради више њега да слушамо, него да му казујемо чича Радивоје нам при испраћају рече: „Од старих сам својих чуо, а и за ово свога века научио да, кад се са широког пута неопрезношћу или лажномисленосћу у провалију падне, онда се на прави пут може опет изаћи уском стазом узбрдо са великим трудом и напором. У вама сам видео баш оне који су први пошли да своје народу прокрче те уске и трновите стаје да би у будућности имао ко да иде широким царским путем. Нека вам је ваше дело Богом благословено“. Већ се спустила с неба ноћна тишина кад смо се опростили и растали са чича Радивојем.

Сутрадан, путем на нови посао

своје изворе у народној души и народном вапају за спасењем. Он нам је показао да су добро-

Тој гува Србију

„Дошао сам на владу да спасавам народ, да се међусобно не истреби; да завлада ред и мир, рад и братство; да сачекамо свршетак рата здружени под српским барјаком. Само слога Србина спасава“.

(Генерал Милаш Недић, Декларација Владе народног спаса).

За тебе Србијо мати

— У спомен мучки побијеним добровољцима код Трстеника —
Подоше кринови зрели у цвету своје пуном
Онда кад јадном роду хтедохе више дати,
Јер исплинском снагом блисташе духовном круном
Велика лозинка наша: **»ЗА ТЕБЕ СРБИЈО МАТИ!»**

О, жртве! Другови моји, зар да у јеку борбе
Најбоље изгубимо у ветру црзеног беса,
Зар вас, сигурни гарант Свесрпске Нове Творбе,
Да туђа олујина о шпиље удара и стреса!

Голема туго наша! Обзорје нозих дана,
Воштанице и кандила нека заувек утрну,
Ми нећемо кукавице ни лица уплакана,
Ни беднике духа, који се плаштом стида огрну.

Чујте, другови моји! Ви нисте узалуд пали,
Остаје вечити симбол да збори Епопеју,
Како сте младе животе Мајци Србији дали,
Указујући на једну Реда и Мира Идеју.

А пашће стоглави Киклоп у спреси Легиона!
У свом рођеном греху нека се сотона купа —
Иде време кад ће бити смрт јеврејског демона
Од Војске Нове Смене која победи ступа.

Што сестре и мајке наше последњу сузу крију,
Што црне шамије ледне тако тврдно њишу!
То за пале добровољце заветна звона бију,
Јер крвљу новом Нову Српску Историју пишу.

Подоше кринови зрели у цвету своје пуном
Онда кад јадном Роду хтедохе више дати,
Јер исплинском снагом блисташе духовном круном
Велика Лозинка наша: **»ЗА ТЕБЕ СРБИЈО МАТИ!»**

ЖИВОРАД Д. ИЛИЋ,
добровољац

Религија и лична култура

„Само недоучен човек је безбожник, док се права просвећеност без вере у Бога не да замислити“.
В. Јонић — „Српски народ“ бр. 23, 1943.

религиозност претставља мерило које дели човека од получовека, од онога што још није доречен човек. Човеку никада није могуће да постане нечовек својој браћи. А получовеку то није тешко, јер он је стално, само по себи већ, у негативном односу према осталим људима. Морал Христов је закон позитивног односа према људима. Морал атеиста је негативан и неминовно води у зло.

БЕЗВЕРЈЕ „НЕДОУЧЕНИХ“

Логички смисао религиозности ништа мање није дубок но етички и везује се, опет, за схватање света што га имају људи у историском животу. Нико, ко је озбиљно упознат са резултатима наука, неће порећи да је човеково сазнање скучено и ограничено. Чињенице наших наука, иако верујемо у њих да су истините, тако су оскудне да на основу њих нисмо у стању да

сећају да је то хула и буна, како целог народа, тако и њихове сопствене будућности!

Оно чиме је у свету извршено очовечење људске индивидуе, чиме је она подигнута до моћи да носи у себи оба мерила: мерило за истину и мерило за добро јесте — култура. У склопу опште култивизације друштвеног духа човеку појединцу припадају појединачне силе од којих се саграђује истинитост и доброта опште културе. Те силе јесу његова лична култура. Она је синтеза логичке и етичке свести, јер се обе оне заснивају колико на знању, толико и на веровању, лична култура има превасходног ослона у религиозности. Само тако, у целини, сви ови елементи дају потпуног, правог духовног човека. А такав човек биће и честит припадник и штитилац среће своје, своје породице и свога народа. Избећи службу злу значи у себи подићи личну кул-

НИК. ЦАНГА: МАНАСТИР МИЛЕШЕВО

појмимо целину света, наш живот у њему и смисао који има све то што постоји. Сви филозофски напори од Античана до данас у том правцу, одводе нас управо у религију. Потребно је да поверујемо у божанско свејединство света, да елементима вере испунимо честе празнине наших знања и онда ћемо у целини појмити свет и све што је у њему. Разумећемо шта нам каже свет: да је он вечно постојање у моћи и вољи Бића Божијег, да смо ми, пак, телесно безначајни и пролазни, краткорочнији од лептира, и да наш живот може имати неког смисла само ако његову краткорочност проведемо у истини и у добру, а да је он изгубљен, јадно промашен, ако прође у злу и заблудама. Религија, тако, помаже човеку да схвати самога себе и смисао свог сопственог постојања.

Велики народи, који имају много просвећених, чак и великих и генијалних, лако се могу одупрети утицају оног малог броја „недоучених“ који проповедају безверје и разор. Мали народи у тежем су положају, јер је проценат оних који се добровољно подлажу у службу злу исти, но овде је мање и готово ретко великих и моћних стваралачких делова, који би одлучно својом идејном снагом потиснули све ово неверје у засенак.

Ми, Срби, имајући несрећу да петсто година будемо лишени тековина европске културе, в хитњи да се за сто година достигне хиљада година европске култивизације, нехотећи, сулбински, стекли смо доста „недоучених“ људи који се нису духовно изградиле и који нису стекли праву свест о смислу културних вредности. И они, данас, кад је српски народ у озбиљном животном положају, и кад етика од њега тражи што више разумности, прокламују свет без Бога хуле на све свети и часно и по вечно и чине буну у — братској и својој крви! Како се не до-

туру. Ова ће истинито и здраво бити успостављена тек кад схватимо смисао света, свега у свету и нас самих, а то ће рећи, кад сазнамо постојање Бића и доброте Божије.

Не каже узалуд философ Винделбад да се јединствена основа праве религије огледа у свим областима живота човековог, како у осећању, тако у претстављању, вољи и делању, у разуму уопште: (Прелудиен, II 295).

Од Бога, у разумевању у доброту очекују људи спасење, срећу и радост, очекују одуховљење свога јадног живота. Јер заиста је истина јеванђелска: „дух је оно што оживљава, тијело не помаже ништа“ (Јов. 6, 63). Са поуздањем у Бога очекујемо и ми да ће ипак своје спасење и веровање, своје добро и мир наћи и оно мало Срба што их има у безверју, у злу и братској мржњи, у неразуму.

Ј. Путник

Растојања између земље и сунца

Растојање које постоји између Земље и Сунца поново је проучавано 1930—1931 године.

Проучавања су вршена на основу индикација добијених о раздаљини између мале планете Ерос и Земље.

Према извешајима прорачунавањима на тој бази, раздаљина између Сунца и Земље износи више од 170.000 километара, цифра која је до сада била као меродавна.

На тај начин просечна раздаљина није, као што се то раније мислило 149.500.000 километара, већ је равна раздаљини од 149.670.000 километара.

ЈЕДНА ПОСЕТА БЕОГРАДУ 1850 ГОДИНЕ

ВЕЛИКИ НЕМАЧКИ ПРИЈАТЕЉ СРПСКОГ НАРОДА СИГФРИД КАПЕР О НАШОЈ ПРЕСТОНИЦИ ПРЕ НЕПУНОГ СТОЛЕЂА

У низу заслужних и знаменитих Немаца који су задужили наш народ својим путописним и научним делима о Београду и Србији, црпљеним из властиог сазнања, после Ота Дубислава фон Пирха, а пре Феликса Каница, лепо место заузима нарочито *Сигфрид Капер*, чије дело „Зидславише Вандерунген“ (Лајпциг 1851) претставља праву ризницу историских и других појединости о животу Београда и Србије пре непуног столећа.

За нас је међутим нарочито значајна топлина и пуна разумевања симпатија којом одише сваки ред који Капер пише о Београду и нашој земљи. Нарочито је значајно да Капер полутурским (не само по изгледу већ по власти) примитивном Београду од пре сто година јасно прориче његов данашњи обим, изглед и значај.

Прелаз чамцем преко Дунава по кошава

Обишавши нека од попришта бурних догађаја 1848/49, — између осталог Нови Сад, још сав у рушевинама од бомбардовања 12 јуна 1849 — Капер почетком лета 1850 године стиже у Земун, разуме се у жељи да пређе у Београд. За човека који није донео собом визирани пасош из Беча, то у оно време није лака ствар. Ликвидација догађаја 1848—49 још је у току; у Београду живи доста политичких избеглица из Мађарске. Граница се строго контролише. Одбијен од нижих власти, Капер одлази код генерала команданта места, за кога има писмену препоруку. Генерал га љубазно прима и, после краћег оклевања, даје му „објаву“ за прелаз у Београд „на 24 сата“, дајући му намигнивањем очима на знање да мирно може остати у Србији и исто толико дана, па и више. Желећи му срећан пут, генерал још поставља Каперу неочекивано питање:

— Имате ли здрав стомак, господине?

„Мислите... политички стомак, г генерале?“

— Боже сачувај, баш стомак, — вели генерал и показује на Дунав, по коме се дижу валови од метра и више, довољни да изазову жестоку морску болест код осетљивијег путника.

И ако јој по добу године „време није“, дува страховита кошава. Пароброди у оно време још нису саобраћали сваког дана, а шајка „Ц. к. шајкашке команде“ по кошава не прелази у Београд. Капер се стога без оклевања поверава једном од искуسنих турских чамција који изјављује да ће „одмах кренути, чим попуши чибук“.

Сапутници су му: неки трговац, Србин из Новог Сада, две даме у црнини, Мађарице које су добиле дозволу да оду код својих мужева — емиграната и које су за време управо драматског („филмског“) рекли бисмо можда данас прелаза у Београд по узбурканом Дунаву, показале много храбрости и хладнокрвности, што Капер вели да се није могло рећи за неког младог католичког свештеника из Славоније. Већ седи турски чамција је оличена хладнокрвност и равнодушност, прво наравно као стари „дунавски вук“, а затим и због дубоког убеђења да се нико не може удавити ако „му није писано“.

„Ево ме дакле на кнежевско-српском земљишту“, радосно вели Капер, описујући како показује „објаву“ српском полицијском чиновнику у народном одељу („знаци достојанства су му качкет и подебљи штап који држи у руци“). Он претставља за

Капера ново доба у „кондоминиуму“ који тада још влада у Београду: над тврђавом застава са полумесецом, над градом српска застава. Турски „низам“ које је у пролазу гледао на градским бемемима, у запуштеним униформама, делом боси, за њега претстављају прошлост која одлази.

Амалин Црнац — одбегли роб са галије

На пристаништу, око „бумрука“, влада велика живост. Многобројни амали управили су погледе на странца са великим куфером. Али нема граје, нема наметања и надвикивања. Достојанствени амал-баша показује на неког младог Црнаца:

— Ево, господине, Алија данас још није ништа зарадио.

Црнац, каже Капер, говори чисто српски, без икаквог нагласка. Успут, идући „Зданију“, прича Каперу своје „житије“. Био је роб на галији. У Цариграду је једне ноћи успео да преструже ланце. Добегао је пешнице, кријући се дању, а путујући ноћу, „овамо у слободну земљу, где нема ропства и где му је добро“. Ислама пак не мисли да се одрекне и саветује Каперу да и он размисли да ли не би било боље да пређе у веру Пророкову.

„Јер ђаурин који пређе у праву веру, ефендија, то ти је као обичан шљунак који падишах подигне са земље да направи од њега златом оковани украс својој чалми“.

Без обзира на те своје верске скрупуле, Алија је иначе ванредно задовољан животом у „џаурској“ земљи. Оженио се, вели, Циганком светле боје коже, па му и ћерчица личи на нешто тамније Циганче. Жели као амалин да заради довољно новаца да би могао да купи чамац Тад ће, каже, бити „на коњу“. Радиће као чамција са Земуном.

Стари „Гранд хотел“ и његов „лондинер“ Стева

Тако су у разговору стигли до „Зданија“ (недалеко Саборне цркве), како су београђани 1850 кратко називали велику зграду у којој је тада (и још дуго година после тога) био смештен „Гранд хотел“ (доцније се тамо деценијама налазила Железничка дирекција; зграда је срушена 1939 године). Тамо су у оно време отседали, каже Капер, поглавито путници странци и Срби из прекосавских крајева; путници Србијанци су претпостављали патријархалније гостионице или ханове, односно најчешће отседали код пријатеља и познаника, што се код чувеног српског гостољубља само по себи разуме. При свему том, у пространим „Гранд хотелу“ није никад било много празних соба, пошто су многи виши чиновници становили у хотелу уз месечну кирају. Осим тога су у једном делу зграде, огромне по појмовима рандашњег Београда (све до светског рата спадала је уосталом међу највеће београдске зграде) била смештена и нека надлештва.

На уласку у хотел, Црнац Алија, бацивши куфер, имао је да издржи мегдан са два огромна хотелска посетишта. „чији је лакеж међутим послужило као одлична замена за хотелско звоно“, јер су истрчали висока, сува сабарница и дежмекасти лондинер, учинили крај љутом мегдану и примили странца.

Иначе „Гранд хотел“ у „Зданију“ учинио је добар утисак на Капера. Собе су спартански намештене али чисте. Очарава га (Наставак на 12-тој страни)

НА СПЛАВУ

Приповетка од
ДУШАНА БУРИЋА

(Наставак из прошлог броја)

ко се развучи у одвратну, зачикавајућу гримасу, и помисли:

»Што ли Симо воли да ме дира, кој' ли му је враг?»

Увек га је он задиркивао, никад лепе речи. Кад је Драго почео радити на сплавовима, Сима је већ био »дугенар«, али пошто беше напрасит и често нехатан на послу, сменили су га, и он је од тада радио само на утовару и истовару. А »Чуља« је напредовао. Није прошло много и већ су му поверили место »дугенара«. То је Симу највише заболело. И од тога доба стално су се кошкали.

Често пута је Симо био напит и онда би врећао »Чуљу«. Избегавоа је Драго те свађе, а то је Сими давало још више пострека.

»Ха, онај безухи се боји!« — говорио је често пута.

Сима га гледаше са страхом, а онда, видећи да се »Чуља« беше савладао, рече пркосно:

— Гле'те безухог како се разђилито!

— Ма, Симо, докле ћеш ме задевати?

— Док ми се свиди — гласио је одговор.

Сви се насмејаше. Заболе то Драгу и он се љутну:

— Немој ме Симо дирати, или...

— А што да те не дирам? — закикота се пијано Сима, унесе му се у лице и ненадно тргну нож иза паса. — Да ме неби тук'о, а?

Драго се хитро повуче и избеже удар, а Сима, тетуралујући се, насрну на њега.

— Симо, шта ти је, за име Божије! — усплахирено процеди кроз зубе »Чуља«.

— Сад ћу ти ја показати шта ми је —

(Цртеж: К. Н.)

А Чуља се није бојао, само никад није желео да своју снагу употреби на тако шта. Зар он да дигне руку на свог ближњег; он који није могао ни мрва да згази. Не, боље је избегавати зађевице са Симом. И он се клонио од овога.

Али те вечери га убоду Симино заједане посред срца. И он само севну очима, стискајући зубе, да му велични мишићи стадоше поигравати. И, да га Марко не зову опет да им пева, би сигурно напустио кафану. Он не могаде одбити свога друга и мало после већ заборави на Симу и певао је:

»Босно моја моје живовање,
Ајшо моја моје севдисање...«

Слушали су га са пажњом. А његов глас се тихано развучио кроз плавичасти дим кафане. У то своје певање уносио је он, са сваком речју, по делић своје душе. Ех, значила је песма много за њега! Кад је певао заборављао је на животне тежбе које су га притискивале. А овог часа му је било тешко као никад до тада.

Из другог краја кафане допре промукли смех. То је Сима причао нешто својим слушаоцима, а ови се гласно смејали, често погледајући онамо где су седели »Чуља« и остали.

— Зато, велим вам, пева тако без воље — рече Сима и значајно погледа око себе својим мајчим очима.

Неколицина их се злурадо накатљаше. Но, на мах умукосе. Лупну столица снажно о патос и »Чуља«, поцрвенилих образа, обре се међу њима.

— Слушај керу! — раздра се, да Сима и нехотице, увуче врат у рамена. — Немој да режиш. Ја те не дирам и зато ме остави на миру.

преваља преко одебљалог језика Сима и поново измахну ножем.

Драго замахну снажно песницом. Одјекну један туп ударац и Симо се без гласа свали на под. Гракнуше полупијани људи. Сагоше се и дигосе Симу: био је без свести, а лева страна лица беше му сва модра од снажног удара. Неко донесе воде, стадоше га поливати по лицу но све би узалуд — Симо се не помаче — био је мртав.

Нем, и без покрета, стајао је Драго гледајући нетремице у гомили која се тискала око Симиног мртвог тела. Нешто су говорили само он није знао о чему су то расправљали, ништа није разумевао, сећао се само да је Симо потеглао нож на њега и да је он, у самоодбрани, морао да употреби своју снагу. А сад, ето, људи се гурaju око опруженог тела и нешто говоре. Хтео би он да зна шта то они раде. И полако, као бојећи се да га неко не види, прикрада се гомили. Види он помодро лице Симино; неко му придржава главу, која се млитаво опустила и виси преко ивице стола. Шта ли му је? И »Чуља« гледа, гледа...

Тргуно га је нечији глас:

— Ти уби човека!

Он чује али не разуме, само осећа како га неко снажно дрмуса. Види неко познато лице, то је његов друг Марко, то га он тресе за рамена и говори му:

— Ти уби човека!

Сад му бива јасно. Он је убио Симу. Добро, добро, али како, зашто? И Чуља се стресе. Одједном га издаје снага и он се, сав сломљен, спусти на столицу. Глас је ослонио и сто и сав се тресе.

Тако су га затекли и општински панду-

ри. Није се опирао кад су га повели, пустио је да чине с њим шта хоће. Пошратио се тек кад је чуо како је брава шкљокнула. Њега су ухапсили, он је убица...

VII

А тамо, у великом граду, живела је Мара. Морала је да оде, морала је да се растане од свога Драге, да напусти своје сиромашно, али њој драго село. О, како судбина немилосрдно поступа са једним људима! И зар је баш тако морало бити? Зар она није била срећна? Зар срећу треба тражити? Не догађа ли се онако како виша сила одреди?

И она је туговала, туговала... Није се могла снаћи у тој великој вароши — том мравњаку — где нико никога не опажа, где људи немају сучешћа за туђе јаде. И она је тражила утехе у својим мислима, у својим и Драгиним писмима. О, како је то пријало њеној рани — њеној превеликој тузи за остављеном срећом! И ако је она у граду, и томе ће доћи крај, вратиће се она, мора се вратити. Па зар је њен Драго не чека? Ех, кад би само време брже пролазило...

А онда нов ударац. Престадоше долазити писма од њеног драгог »Чуље«. Шта се десило? Да га није увредила? Чиме, како? Да је није заборавио? Не, мора да је нешто горе, нешто страшније. Да није страдао на Дрини? Сачувај Боже, само то не. Па шта би она, сиротица?

Једнога дана дознаде све. О Господе, зашто препуни чашу? Ох, то је страшно! Њен Драго, њен »Чуљко«, па зар он да убије човека? Зар он да постане убица?

Та вест је порази, изгуби се и, да би несрећа била већа, разболе се.

Боловала је и туговала. Кривила себе, оца, своју злу судбу. Ех, да је она била тамо то се не би десило! И зар је то истина, није ли то само један ружан сан? Чињаше јој се као да јој се у грудима нешто оцепило — никаквог одјека на болне откуцаје срца — само празнина, мукла празнина...

Жудела је за повратком, а и није. И чему повратак? Па она је изгубила све. Њеног Драгог су одвели, њега ће осудити, он је убица. Како то звучи застрашујуће. Не, њој нема повратка. И она се приклони судбини. Зар није тако боље. Своју срећу је изгубила и зашто пркосити људима судбе?

Онда се опет све окрену. У Мариној души је све поново оживело. О, како јој је срце радосно заиграло кад је чула да је Драго ослобођен! Опет ће она бити срећна. Он се враћа, па и она ће одмах ићи у село. Зар би и могло друкчије бити? Поново ће се видети, поново после толиког времена, после толиких претрпљених мука.

И Мара се поново обре у свом селу. О, како су чудновати путеви људског живота. Чему се она радовала? Драго није био у селу. Он беше отишао низ Дрину. Дали је он њу заборавио? Не, то није могуће. Зар своју Мару. О, смилуј се, Боже!

Не, Драго је није заборавио. Али зар није он осуђен да живи без радости, и да сноси тешку усамљеност. Па како је и могао да се нада? Он, »Чуља«, »безухи«. Она га је презрела, заборавила. Мислио је да није достојан њене љубави. Па он је убица. И зато је потражио утехе у свом послу, својој Дрини... Зато је отишао низ воду не јављајући јој се. А да је само знао, да је само знао.

И Мара је, са зебњом чекала повратак сплавара...

VIII

Сунце већ залази на обзирју голеги. Плаветнило неба трепери под жарко-црвеним трептајима задњих зоркива. Дрина као да се припрема за починак — тихо промиче — хита да што даље одмакне ка свом ушћу.

На обали реке шарене се уцерице малог насеља. Сплавари са поштом на уснама поздрављају свој завичај. Ето их већ на домаку својих кућа. Још ове вечери биће они у топлим домовима, код својих.

А Мара проговори:

— Драго, болан, што си се скочањо? Да ти није криво што сам се у'ватила до тебе? — и милина њезина гласа разагна »Чуљин« страх.

— Није, Маро — рече и погледа је — бо'ме, драго ми је, много ми је драго!

И опет се распростеше звуци хармонике, и опет зациликаше трубе, а бубањ, као нека грмљавина, испуни зрак и коло поново поче...

Од тога дана Драго је био срећан, безкрајно срећан. Проводио је часове у најизменичним срећним часовима: ако је лето, то су сплавови, онда повратак у село где га је чекала Мара; а ако су били дани кад се није могло сплаварити, онда су ту другови, који су знали за његову срећу и његову Мару. Често су се састајали. Одлазили би у порту и ту, под густим липама и кестеновима, сањарили су о свом будућем животу.

И дани су неосетно одмицали...

А онда је дошао прекид. Једнога дана Мара му је рекла како њен отац намерава да је пошаље у град. Та вест га је поразила. Мара ће отићи и он ће опет бити усамљен. Њега неће нико имати да дочека кад се врати са пута, он неће имати коме да донесе дар. И Мара је, једног јесењег дана, пуног суморне измаглице, отишла. Отишла је са својом тетком да у граду потражи срећу, тако је желео њен отац, тако је морало бити.

Мара га је оставила, а зимски дани су наилазили. И тих зимских дана било ми је несносно тешко. Његови снови су се распрштали и да није било другова са којима је проводио време он би, како је себи говорио, излудио од те ненадне несреће која га је задесила. А било је још нешто што га је тешило — Марина топла и умирујућа писма. Писала му је о свом животу у великом граду, о својој тузи за њим, њеним слатким »Чуљком«. Говорила му да ће се вратити, мора се вратити, због њега, себе и тога је одржавало.

VI

Дошла је зима. Сад сплавови нису клизили низ брзу воду, снег је закрилио каменито тле, а Дрина се ваљала са хуком носећи велике наносе снега. Сплавари су чекали да се река — њихова хранитељка — врати у своје корито. И тих тужних дана, седели су они код »Сплавара« то је било њихово свратиште, играли су »жандара«, по једну круну партија, пили и кратили дуге зимске дане и вечери...

Тек се хватало први сумрак кад и »Чуља« уђе у кафану; тресао је снег, који га беше засуо, а хладна струја леденог ветра проструја кроз димљиву просторију. Сви га погледаше са извесном радошћу у очима; сад ће их он развеселити својом песмом.

— Помагâ ви Бог, људи! — затрепери његов звонки глас. — Бо'ме зима!

— Е, »Чуљок«, ће си болан? — заграјаше са свију страна.

А он закорачи према келнерају и пружи руке великој плеханој пећи која се беше усидјала.

— Де, »Чуљок«, вере ти, запјевај нам штогодице, — молио је Марко, остављајући карте на ниски сточић.

Он је био добар друг Драгин. Вршњаци су, а поред тога, обојица сироти, једино им благо беше што имађаху страховиту снагу. Како су се дивили њиховом надметању у бацању »камена с рамена«! Мало је било оних који су се могли мерити са њима. А како су били вешти у »рвању«! Хе, како су пучале кости оних који су се усуђивали да им се супротставе!

Драго хукну и дах из његових снажних плућа разагна дувански дим над главама околних.

— Није ми до пјесне — рече и зажмури на једно око.

— А што болан?

— 'Нако.

— Ваљаде, »Чуљок«, што није Мара ту?

Драго се трже и погледа у правцу одакле допре то питање. Очи му севнуше претећи сјајем, гледајући Симино лице ка-

Један мало познати песник

ВЛАДИМИР ВАСИЋ

Има песника који су нам остали познати само по једној јединој песми а њихова фигура је ишчезла у мраку прошлости. Као пример узимамо случај песника Луке Сарића, чију је песму *Ој, Србијо, мила мати...* компоновао Шистек, па тако кроз мелодију продрла у будућност.

Сличан случај је делимично и са песником Владимиром Васићем, аутором познате песме *Што ћутиш, ћутиш, Србине тужни?*, која је објављена 1863 године у *Даници*, одмах затим компонована од Даворина Јенка и продрла у најшире народне слојеве. Дана је она једина позната од свих Васићевих песама, а личност младог Васића тек по неком ерудиту и то преко написа који је о њему пружио биограф Стојан Новаковић.

Владимир Васић је имао и срећу и несрећу што се родио у најживље доба нашег романтизма. Онда певати по новом, како то каже критичар Коста Руварац, значило је једино подражавати познате песнике. Васић је пошао њиховим путем и то је за њега била срећа. Да је мало дуже поживео, (рођен у Шапцу 8 августа 1842, а умро у Лозници 22 августа 1864) вероватно би дао много више оригиналних, па и вреднијих ствари, него што је дао. За њега књижевни историчар Јован Грчић каже, да је „еминентним песничким својим даром обрисио много“, а Љубомир Недић каже, да је остао у животу, да би постао „српски Кернер“.

Припадник „млађе“ школе

Савременост Владимира Васића била је сва у знаку националног препорода. У књижевности

влада аутохтоно Вук. Ст. Караџић са триумфирима: Ђуром Даничићем у науци, Бранком Радичевићем у поезији, а Богобојом Атанацковићем у роману и приповетци.

Што се тиче животне филозофије, она постаје чисто реална, скоро пословица, народна по духу. Тако, када млади Васић почиње схваћати живот, он наилази на већ утабане стазе и полази њима. Стога је у својим првим стварима и слаб.

Тада на гласу више као критичар него као приповедач Коста Руварац, пишући о песмама Стојана Новаковића, на један скроз негативан начин, дао је личну дефиницију ондашњег стања у књижевности. По њему, у нас је тада било свега две песничке школе: „старија“, која тражи у песми „најмање оно што срце узбуђује и пред фантазију једре и бујне слике изводи, уопште што располажење изазива, и држи се истина у теорији тако зване лирике мисли“, и друга „млађа“, коју је, по њему, основао Бранко Радичевић и коју у неку руку можемо назвати народном, која све полаже на осећање.

Кружок Стојана Новаковића

Колико је у првом правцу било усиљених афористичких мисли, толико је у другом било лажног расположења. Тако, шестошколац Васић, ђак шабачке гимназије пева у духу Бранка Радичевића.

Ој, душице, насмеше м' се
Та млађана уста твоја,
Ја не питам је ли зора
Ти си била зора моја»

Била је ту заступљена и анакреонтика, идила, патриотизам, али све то маскирано и усиљено. Тако је захтевала мода оног времена. Нпр. када је полазио као свршени питомац из Војне академије, он ће опет певати у духу *Бачког растанка* Бранка Радичевића, далеко слабију песму *Друговима на раштанку*. Међутим, у то време, још као питомац Војне академије Васић је већ познат као песник у свима друштвеним круговима Београда.

Сарадник је листа *Световид* и часописа *Даница*. Он залази у кружок који састављају Стојан Новаковић, Владан Ђорђевић, Чедо Мијатовић, Р. Лазаревић и К. Поповић. Кружок се састајао у Новаковићевом стану, који је називан „републиком“, пошто је сваки могао ући у њега без питања јер није имао браве, да чита онде своје песме и дискутује о њима. Старо пријатељство са Новаковићем, започето још у шабачкој гимназији, продужено је па на песнику оставља видне трагове. То су биле године сазревања. Када 1862 године оде у Немачку на студије, у Берлин и Ерфурт, он ће већ бити изграђен песник.

У Немачкој тек Васић упознаје праву страну литературу. Ту су на првом месту Шилер, Биргер, Гете, Ленау, Гелерт, Тидге, Виланд и др. Његов видокруг се шири, постаје продубљен и изражен у извесној мистици. Престаје она животна пенушавост, и то је била његова животна прекретница. Уосталом, на овај момент утиче и сама песников болест, грудобоља, која се тада интензивно јавља. У то време песник је доста певао, али мало објављивао. Он туји за кућом, за оних недобесањим сновима,

друговима, својом отаџбином и — драганом. Тада су испеване његове најбоље песме које је уопште дао: *Што ћутиш, ћутиш... Проклет био, Сиромах сам... Још те љубим, За те само... Како... И када...*, па ће са њима и завршити. Последњи стихови које је у животу написао, односе се на еволуцију, наду у једну вишу космичку правду. То су стихови из песме, коју је Стојан Новаковић као без наслова назвао *Недовршена*:

Када Бог је цвећу мирис дао,
Зеленило трави кад је дао,
И висину кад је дао гори,
А дубину кад је дао мору,
Сунцу светлост, плаветнило небу,
Дуги шаре, а земљи црноћу
Те да светлост лакше у се пије,
Руменило кад је дао зори,
Тад Бог свети и промену створи...

Та промена била је песников смрт. И захваљујући оцу Игњату Васићу, и другу Стојану Новаковићу, песник је сачуван од заборава са целокупном до тада лично лириком, јер су ови са својим предговорима издали све Васићеве песме у Земуну 1865 године. То је био резултат песниковог живота на земљи, „тако црној, да лакше упије у себе светлост...“

Свега педесет песама

За време свога кратког живота, Владимир Васић дао је равно педесет песама. Све су оне дате у духу времена, али са једним оригиналним смером, једном искром коју имају прави песници, па стварали под било каквом околношћу. Васића, као песника, до данас није ни један критичар довољно простудирао ни

споменуо. Ослањало се на оно што је дао Стојан Новаковић, и то је за све било доста. И Љубомир Недић, и Јован Скерлић, Јован Грчић и Милан Кашанин у ствари понављају већ изнете мисли: „таленат, али не оригиналан“, „да је нешто дуже живео!“ (али кад није!), „претставник свога времена“. „има топлине и срдчности“ итд., све уздржано и разводњено, али у ствари ништа позитивно. Ни један од њих није јасно рекао: ово је добро, а ово није. Васић, ма да изразити национални песник, није заступљен ни у збирци Трифуна Ђукића *Песме домовини*; међутим речи:

Што ћутиш, ћутиш, Србине тужни?
Протрљај очи, слава те зове,
Слава те зове на црно гробље,
На оно тужно Косово поље...

Или оне песме *Склопих очи...* коју је писао у Берлину:

Дрхће месец, у гробницу гледа,
У гроб гледа, па све више бледи.
Скотрља се, паде на сред мора,
Кличе Србин: „Гледај, зора,
Зора!“

јасно нам говоре, да се он ипак удаљио од летаргије наших предака из прве половине XIX века, да је у себи имао здрав дух једног младог поколења које је умело да воли, али и да поштује оно наслеђено из прошлости. Узор прошлости је будућност народа.

В. М. Алексијевић

Срца су им пуна топлине при погледу на село — тамо су њихови доаги.

А на обали стоје мештани и очекују долазак сплавара. Сваки повратак је мала свечаност за ове просте душе. Колико стрепње у срцима! Да ли се сви враћају здрави? Шапућу се усрдне молитве јер — опасан је позив сплавара. Дрина је фудљива, као какво дете, за трен ока њена плаха вода може да нанесе сплав на стене, да га разбије, и онда, тешко ли се људима који су на сплаву! Брза сгруја вуче неодољиво у дубине, гута њихове хранитеље, завија у црно породице оних који јој се супротстављају.

А кад се помолe људи са свог дугог пута, тешке сумње се распрште, радост овлада душама које су страховала. Ето, стижу, све је добро...

И сад, овог тихог вечера, стоје они и чекају. А сплавари се чују. Њихова песма допире до ушију оних који их очекују. Добар је то знак: певају — значи — добро је!

Већ се разазнају на прашњивом путу прилике сплавара. Руке се шире и поздрављају оне на обали. А са обале вичу:

»Ено га Јово, Перо, а оно тамо је Веља. Сви су сани...«

»Чуљок иде последњи. Њега нико не очекује. Па зашто да буде у првом реду и да заклања оне које жељно чека жена, дете или родитељи? Њега ће поздравити онако узгред, у својој радости, тек колико да се види да и њега знају. Нико неће поћи у загрљај њему, нико га неће запитати како је путовао, нити да ли је донео нешто лепо.

И он корача, корача и скоро да му сузе груну на очи. Зашто он нема никога ко ће га дочекати? О, како би то било лепо! Али он је ипак радостан, радује се туђој срећи, а како и да се не радује? Ето, вратио се у своје село, ту су његове голети, Дрина, његова драга Дрина, којом ће он за који дан опет пловити на сплаву...

Срце му ненадно заигра, нешто га болно такну, али нешто лепо, слатко, нешто

што му пуни груди, тако да га поче врео дах гушити у грлу.

Неко га хвата за мишицу. Њега прожима, прво нека хладна јежа, а онда све топлија и топлија. Он осећа неке танке, меке руке које га стискају за мишицу. Чује неки познати глас који га пита:

— »Чуљок«, слатки »Чуљок«, јеси ли здрав? Шта си ми донео?

И он гледа и не верује очима. Не, не, то није могуће! То је нека варка! О, како је судбина свирепа, кад може овако да се игра њиме! Никога он нема ко би га дочекао и ко би га запитао да ли је здрав. Нема он никога коме би могао донети нешто са свога пута.

А онај глас још мекше, скоро молећиво, пита, пита:

— »Чуљок«, слатки »Чуљок«...

Како само трепере у његовим ушима те умилне речи!

Али ипак то није обмана — истина је, жива истина. И срце игра, хоће да искочи из груди. То је Мара, то је она што га пита да ли је здрав, то су њене руке које држе његову снажну, голу мишицу. И једва успе да прошапуће:

— Здрав сам — и гледа, гледа...

Исте очи, оне очи које су га у црквеној порти гледале, оне очи које су му унеле радост у његов усамљени живот, и опет не верује. А Мара му говори:

— Зар ме не познајеш, »Чуљок«? Ја сам — Мара, твоја Мара!

Ох, познаје је он, и те како је познаје! Али је узбуђење велико, не може да поверује да је тако шта могуће. Зар је баш тако? Њега је она чекала. А он, ето, нема ништа да јој да, ништа није донео са пута. Па он и није имао коме да донесе поклон! Она је давно отишла и сад одједном, ето је ту уз њега и пита га да ли је здрав, да ли јој је донео штогод.

А она говори:

— Истина је, ја сам. Дошла сам, знаш шта сам ти говорила? Доћи ћу, и дошла сам, сад сам твоја — и грли га око снажног врата. Положила је главу на његове

раздрљене, узбуркане груди. Рамена јој се тресу.

И он њу грли. Ох, слатки Боже, она се вратила! А Мара кроз сузе, прича, прича: — Ниси ме заборавио? Давно је било, али добро је сад смо заједно и — прибија се још више уз њега, као бојећи се да је ко не отргне из његовог загрљаја.

Да, да, добро је. Она је ту, она га је сачекала и тргне се. Он јој није ништа донео; није донео да је обрадује, али ипак донео јој је нешто. И он јој говори:

— Маро моја, знаш... нисам донео ништа... нисам знао... Али ето вратио сам се здрав... донео сам ти мене, моју душу, срце...

— Ох, »Чуљок«, то ми је драже него ишта на свету, то је што највише желех. Ствари се лако покваре, а срце, душа — ти ми их дајеш — то је најлепши поклон.

И они се прену из загрљаја.

Сутон се прикрада, а из села допире звук звона, који оглашава вечерње...

IX

Свиће. Са реке допире плусак воде. Шкрипе »думени«, крцкају даске и оре се весели гласови сплавара. Опет се крећу сплавови низ Дрину. Дугим моткама отискују се низ брзу речну струју и плове, плове, један за другим; у низу, као зрна бисера.

Сунце изгара и позлађује, првим зрацима врхове околних планина. А сплавови клизе, секу воду, и замичу иза окука, да се опет појаве, разгонећи таласе у правцу стрмих обала.

Драго стоји крај »думена«, држи га чврсто руком и гледа пут обала на којима се беласају каменчићи. А Дрина шуми, капљице лете кроз ваздух и прскају му обнажене груди. Покаткад баци поглед низ воду: треба пазити да сплав иде, средином реке, а онда враћа поглед иза себе где се, у извесним размацима, крећу остали сплавови. Понекад зашкрипи »думен«, допре која реч са другог сплава или допре цркулт птица, и све се то губи

у жубору реке која, као да певуши своју вечиту песму...

Слуша то Драго и гледа, а у души му се разлеже неко клицање, као ехо тих гласова мајке природе... А мисли му се разлећу као што се распрштавају и ситне капи брзе реке...

И он гледа обалу. Опет му се јавља скорашња слика која му витла радост по грудима: висока обала и он, у гомили жена и деце види своју Мару, а у очима јој игравају сузе. Ех, ето, и он је дочекао тај тренутак, и њега има ко да испрати! А у ушима му звоне њене речи:

»Чувај се! Срећан пут!«

А он, поносан, чека да брзица подухвати сплав снажно повлачи »думен« и довикује јој:

»Не бој се! Шта ћеш да ти донесем?« — а река их већ односи и још се види само како се лепрша рубац у издигнутој руци.

А донеће јој он пуно којечега. Зар да јој што ускрати? Па она се ето, вратила, а с њом се вратила и његова срећа. Како је могао и мислити да се неће вратити. Причала му је она колико јој је било тешко у граду, како је била усамљена. Она се и разболела и није му могла писати, а тада је дошло оно најгоре — постао је убица, и године су пролазиле... А кад се вратила, дознала је све и чекала је, стрепила, док напокон, није дошао са свог пута.

И Драго тихо уздахне. Сиротица, и сад она стрепи!

А река плуска, пегуши се, клокоће... Брзица носи сплав а сунце пече — пече... Промичу стрме обале, промичу врлети и села...

И он почиње да пева:

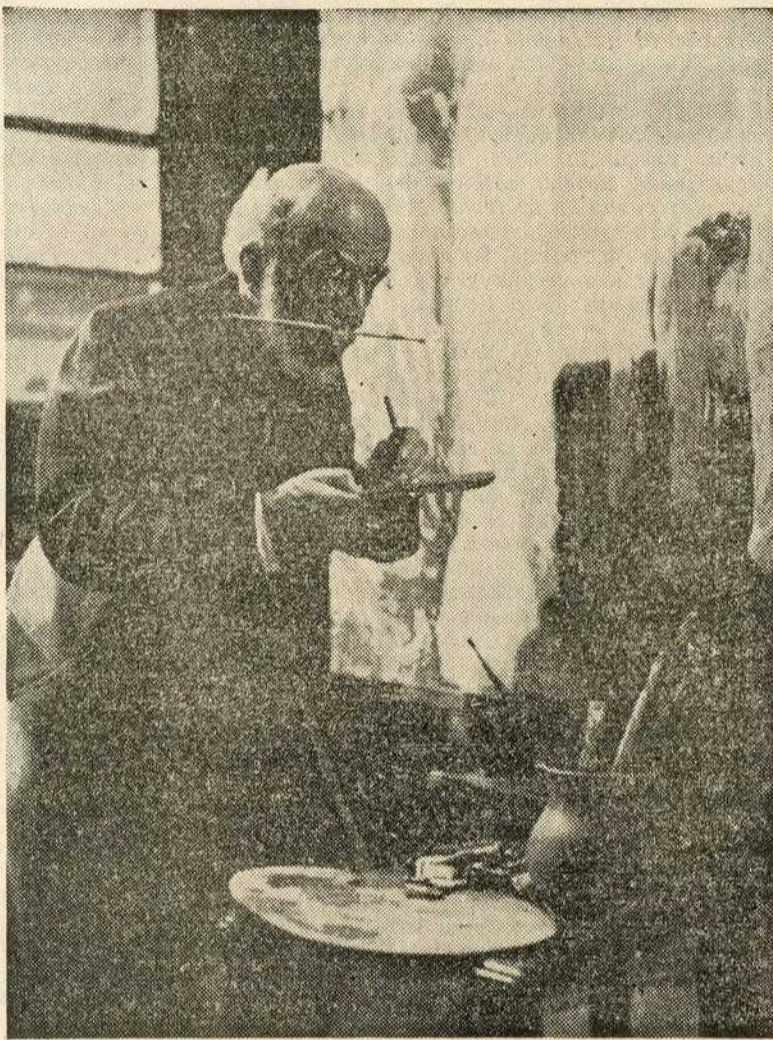
»Хеј хај хај ви сплавари са Дрине...«

А са других сплавова, као одјек, понављају се речи сплаварске песме. И све се то стапа са шумом брзе Дрине која се пробија, ломата, хита своје ушћу...

„НЕ БИХ ЖЕЛЕО ДА СМЕТАМ“

Слика Адолфа фон Менцела као филмска личности

Написао Паул Икес

МЕНЦЕЛ СЛИКА... СЦЕНА ИЗ ФИЛМА „ДВЕ СЕСТРЕ“
(Europäische Korrespondenzen)

Од свога постанка филм је узео на себе дужност да нам оживи значајне историске личности. Гледаоци су увек са великим интересовањем на филмском платну гледали живот и дела појединих великих личности, које су у ма којој области људскога живота удариле свој печат епоси у којој су живели. Један од најновијих немачких филмова *Две сестре* је узео за свога главнога јунака личност Адолфа фон Менцела, личност која је некада била обасјана европским сјајем и која се још и данас у свима убденицима историје уметности спомиње као претставник сликарског импресионизма. Он је углавном познат као сликар Пруске Фридрихове епохе, али његови цртежи из свакодневног живота људи тога доба као и импресионистичка уља *Недеља у Тилеријама*, *Недеља поподне у Паризу*, *Успомена на парк Луксенбург* и *Топионица гвожђа* биће увек у првом реду међу делима уметничког правца чији је он био један од најбољих и највећих претставника.

Место Адолфа фон Менцела у уметности није тешко одредити. Он потиче из оне периоде, у којој је још увек живело класично вјерује Гетеа и Винкелмана, али у којој је такође немачкој романтици, како су је обликовали браћа Шлегел, Новалис и Брентано, понестало даха. Класицизам је морао да призна да је стриктно копирање антике морало да заврши са естетским формализмом, док је романтика изгубила своју снагу сањарским глорификацијом једне прошлости која није никад постојала.

Адолф фон Менцел се никада није бавио студијама античког свега, није свршио ни једну уметничку школу која даје назив академског сликара и у којима се живи у атмосфери античког свега, док му је Рим био целога живота стран. Он је ишао мучним путем самоука који се ослања на оно што види својим очима, и он се трудио да то што види да је онако како јесте. — Швајцарац Арнолд Беклин га је због његовог педантног посматрања назвао „научник међу сликарима“.

Да би усавршио своје знање, Менцел је неколико година редовно по више недеља преко лета одлазио у Верону, где се искључиво посветио студирању чувене Пице д'Ербе. Али њега нису интересовале грађевине и дивне палате Пице веронске — за њега је све то било мртво камење — он није ни приметио архитектуру Вероне: њега је тамо интересовало само човек и ништа више.

Због свога интересовања за људе и човека, Менцел је увек волео да станује у великим градовима, у којима има тако много разних типова и разних судбина. Њега пајсажи нису ни онда интересовали ни када их је и сликао. Он је био дете Берлина, у коме је од 1860 до 1890 живот био тако буран и пун догађаја, и који му је у то доба дао тако много материјала за његова посматрања и учења.

Цео његов живот се састојао у гледању и посматрању: у томе циљу он се креће по берлинским гостионицама, по улицама, разним јавним приредбама. Позориште није волео јер му је изгледало „луткасто“, док је концерте врло радо посећивао, јер је на њима могао мирно да скицира и студира слушаоце задубљене у слушање музике. Новине није никада читао, док су му код хумористичких листова сметали баш вицеви, за које је сматрао да је штета илустравати их.

Менцел је био мајстор детаља, те је стога врло мало по-

лагао на сликаре који занемарују детаље већ дају само контуре. Када је стварао своје слике из живота Фридриха Великог, које су му прве донеле славу, он је у сликању детаља ишао у минуциозност. Тако да би што верније насликао пожар и узбуђеност људи приликом ватре, он је у једном берлинском ноћном чувару обећао добру напојницу, ако га овај приликом првог следећег пожара буде пробудио: ноћни чувар је заслужио обећану награду, а Менцел је посматрао и скицирао високи пламен који се дизао од пожара као и пометеност људи, да би нам све то приказао у својој познатој слици *Фридрих Велики код Хохкирха*.

Када је предузео да илустрира *Историју Фридриха Великог* он је чинио врло велике припреме: читаве недеље и месеце је проводио по разним музејима, где је пажљиво посматрао оружја, свако парче намештаја из властелинских дворана, разне униформе. Резултат ових студија била је једна књига од преко 500 цртежа; како је она била штампана само у тридесет примерака то је остала као велика библиографска вредност. Око 1900 године је једна немачка фабрика чоколаде откупила право да у рекламне сврхе израђује сличнице са оригиналних Менцелових дела.

Рекламне сличнице — са њима је Менцел почео у доба када је још био непознат и сиромашан а са њима је и завршио. Пре него што се пробио он је цртао етикете за флаше, разне позивнице, па чак и — шаблоне за молере.

„Ја сам увек био по страни живота“, рекао је једном Менцел у својој старости; у овој резигнацији налазило се много горчине. — Филм, у коме је он главна личност, претставља га као таквог: он је по страни живота, он посматра и — црта оно што други доживљују. „Ја мислим да мој живот није интересант за људе који проучавају животе уметника“, пише он

у својим познијим годинама издавачу Брокхаусовог лексикона; — „њему недостаје све оно што га чини занимљивим“. То је била претерана скромност једног растом малог, али талентом и генијем великог уметника.

Упркос његовој пословичној опорости у грудима овога уметника било је једно човекољубиво срце. Он је само један од оних људи који су могли само повучено да живе. Када је једном у Бечу хтео да види Брамса, који је био изашао, он му је оставио цедуљицу на којој је писао: „Хтео сам само да на моменат удахнем ваздух који ви удишете“. И више се није никада појавио код Брамса.

Како је увек желео да остане у позадини, тако га и филм *Две сестре* претставља. Менцелово срце је другима распало срећу, али сам није никада хтео да смета...

Бетовен као драмска личност

Шилерово позориште у Берлину приказало је нову драму „Десета симфонија“ од Фреда фон Хершелмана, као један занимљив прилог историској драми. Главни лице драме је Бетовен. Писац је дао трагедију овог генија у сукобу са примитивним светом просечних људи, његову самоћу у околини, која га није разумевала.

Бетовена игра велики немачки глумац Паол Вегенер, чија је маска необично слична са овим музичким генијем, који га приказује снажним душевном убедљивошћу.

РЕСТАУРАЦИЈА АРИОСТОВЕ КУЋЕ У ФЕРАРИ

У Ферари су отпочели радови на грађевинском обезбеђењу односно рестаурацији Ариостове куће, типичне претставнице италијанске архитектуре XIV века.

ЈЕДНА ПОСЕТА БЕОГРАДУ 1850 ГОДИНЕ

(Наставак са 9-те стране)

изглед на живи и шаролики промет на улици која одговара углавном доцнијој Дубровачкој улици (од 1903 добила је, у делу од Саборне цркве до пресека са Душановом улицом, име „улица Краља Петра“). Између осталог поред разноликих ношњи из свих балканских земаља, нарочито очаравају безбројни улични продавци свега и свачега. На први поглед, каже, београђани чине утисак ведрих, приступачних људи.

Послуга „Гранд хотела“ по Каперу није одвећ брза, али одана и поуздана, те стиче убрзо Каперове симпатије. То нарочито важи за „лондинера“ Стеву. Међутим, Капер ипак има да издржи извесну сталну борбу са тим „дебељушком“. Ево због чега: Иако Капер течно говори српски, па је добро упућен и у тадању српску књижевност, уметничку и народну, Стева сматра да достојанство издалека највеће и једине западњачки уређене београдске гостионице изискује да се њен „лондинер“ показује „полиглотом“. Стева стога доследно прелази преко Каперовог знања српског језика и каприцира се да са тренутно најугледнијим страним гостом општи помоћу десетак немачких речи које зна.

Ево једног примера Стевине немачке службене конверзације: — Господине... батина пет... горњај се... војвода“.

Дане би ко мислио да је неко у Београду угледном публицисти и великом српском пријатељу наменио какву телесну казну, хотећи да му „оцени“ пет батина, напоменућемо да је ова Стевина немачка „шифра“, преведена на прави Гетеов језик, имала да значи:

— Господине, кад буде избило пет сати, изволите отићи код војводе Книћанина, пошто су оланде јавили да ће Вас војвода у то време примити“.

„Интервју“ са војводом Книћанином

Код војводе Книћанина Капер је примљен још другог или трећег дана по доласку у Београд. Вели да се војводина кућа налазила „на Теразијама, новом крају Београда чије је насељавање отпочео кнез Милош, а сад се у истом смеру и по истим начелима наставља и за владе кнеза Александра Карађорђевића.“ Тадање Теразије, иако тек делом изграђене, чине одличан утисак на Капера. Вели да се „овде назире ново, напредно, слободно српско доба“ које „контрастира са кривудавим сокацима и ђепенима старих крајева“. Вели да „приземне али западњачке и великим баштама окружене куће, почети правих и широких улица наговештавају тежњу за ваздухом, светлошћу и здрављем“.

Пријем код војводе је непретенциозан али патријархалногоспоствен. Уводе га у гостионску собу, украшену лепим ћилимовима и скупоченим оружјем по зиду. Војвода улази у собу, по обичају примљеном од турских војних великодостојника, у чарапама, скинувши кондуре пред вратима гостињске собе, али неотпасавши сабљу. После поздрава и првих измењаних конвенционалних фраза, војвода, ударивши дланом о длан, даје знак slugама да отпочну са послужењем. Служи се: прво слатко од руже, затим одлична ракија (то је оно што вели српска народна песма „Шећер ију и ракију пију“), узглед напомиње Капер „описујући то послужење“; мало доцније стиже и кава у скупоченим филцима и пале се чабуци.

Капер је очаран војводом Книћанином. Вели да се тај великодостојник из народа, без школе, одликује одличним познавањем ствари, стеченим искуством и природном провиљивошћу. Врло трезвено разговара са Капером о питањима ондашње европске политике и о српским на-

ционалним тежњама. Прича му епизоде и личне успомене из рата 1848-49, у коме је командовао србијанским помоћним корпусом. Управо фасцинира сабеседника веома zgodним карактеристикама личних и војничких својстава појединих Кошутових генерала, својих противника у минулом рату 1848-49 (Перцела, Клапке, Бема, Месароша и др.).

На питање, шта мисли о самом Кошуту, војвода вели:

— Господине, то је за мој рачун човек који је знао шта хоће али није знао како то треба извести“.

Капер вели да би се овај изванредно занимљиви и поучни разговор још дуго отегао да војводи нису јавили да га кнез Александар по неком хитном послу зове у конак.

Патријархално поштење старог Београда

Далеко би нас одвело кад бисмо у овом скученом оквиру хтели цитирати примере о симпатичним утисцима које Капер подвлачи: о Државној штампарији, читаоници, почацима Народне библиотеке, „Новинама српским“, Друштву српске словесности, љубави београдских трговаца према књизи и писцима и толиким знацима тежње за полетом и напретком. Нарочито му импонује дух честитости и поверења који влада у чаршији. Напомиње да београдски трговци онога времена, кад би одлазили на ручак, уопште не затварају, а камо ли забрављују дућан или ђепенак, већ само поставе — метлу укусо преко улаза. Та метла казује: „Гарда није ту; доћи мало доцније“. Нико при том не страхује да би могао претрпети и најмању имовинску штету.

Код Хасана лулеџије, претставника света који нестаје...

Још у Новом Саду, у гостионици „Код Беле Лађе“ (јединој коју је било поштедело бомбардовање 12 јуна 1849 и где су при том спавали на слами), Капер се упознао са Хасаном лулеџијом, београдским Турчином, коме је обећао да ће га посетити кад буде дошао у Београд. Испуњује то обећање. Лако налази његову кућу, недалеко од „Цинцирли џамије“ (Циганске џамије), пошто је Хасан некад био „зјело“ богат човек па га знају у целом том крају Капер ужива у фаталистичкој а ведрој источњачкој филозофији свога познаника који прима као Алахом дану велику промену која је толико изменила његово стање и његов положај. Лепо живи са комшијама Србима и дружи се са њима („Шта има, они су сад кнежевни поданици, а ја сам остао падишахов поданик; то ми бар садашњи закони допуштају“ — вели Хасан). Код њега је често велико друштво. Поред Срба и Турака, ту су још и неки од емиграната које је свеевропска бора 1848-49 одбацила у Београд. Певају се песме и чине уређења међу њима, препричавају се догађаји скоре прошлости, уз мало невиног, пријатељског задркивања. Преко Хасана, Капер упознаје и другог источњачког филозофа, његовог суседа кондурџију: Имао некад спахилуке и десетак кућа у Београду. Све је то отишло у вези са привредним и социјалним последицама велике промене настале после Другог устанка и нарочито после хатишерифа од 1830... Некадашњи турски велепоседник и богаташ сад живи од крпљења ципела. Не само што се не жали на злу судбину и ново стање, него по вас дан, крпећи, пева и прича досетке. Кад сунце сија, ужива у лепом времену, а кад пљушти киша и кад по Београду гацају по блату, вели да ће бар бити берићетна година... Диоген у новом, исламском издању.

Н. Ђорђевић

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Дунав - судбина Европе

Fritz Heinz Reimesch: *Donau, Gauverlag Bayerische Ostmark, Bayreuth, str. 340, RM. 8.50.*

Дунав — велика европска река која везује толике народе. Готово три хиљаде километара дуг је његов пут од Шварцвалда до Црнога мора, на коме срећемо најразличитије пејсаже: романтично-дивље, велике планине, благе брежуљке, непрегледне равнице. На његовим обалама леже цветни градови који памте најстарије културе које су се појавиле у Европи. Смело, гордо, херојско, али такође и благо и пријатељско је лице Дунава! То је река судбина! Већ од прастарих времена Дунав је био пут којим су многи народи ишли ка својој новој животи, небројени ратови вођени су око њега, он је био граница између Рима и Германије и осталих народа који нису припадали Империји. Дунавом су ишли крсташи ка Истоку да ослободе Христов гроб, њиме су пловили ратници у борби против Турака. На обалама Дунава се намазе бојна поља на којима је принц Евгеније Савојски добио своје највеће и најсудбоносније победе.

Још у најстарије доба Дунав је био посредник међу народима. Он ће то у будуће бити још и више. Средњеевропска мрежа водених путева биће повезана са Северним и Балтичким морем, а можда, и са Егејским морем. Таласи Дунава носе петролеум из Румуније, пољопривредне производе са Балкана, пшеницу из Русије, Румуније и Мађарске у Средњу и Западну Европу. Немачка индустрија товари своје скупоцене производе у шлепове, који их затим носе ка европском Југоистоку, ка Русији, ка Блиском Истоку.

Дунав је врло важан фактор у међународном приближавању народа: из Београда или Будимпеште се може за најкраће

време стићи у Берлин, а једна велика флота гиздавих бродова вози низ реку људе уморне од рада, који треба после одмора на овим бродовима да се поново са још већом радном енергијом врате на свој посао. Пред очима ових путника ређају се бескрајна поља, густе шуме, висока брда, дивље степе, велики градови и пространа села, виногради, засађена поља.

Фриц Хајнс Рајмес се у овом делу показао као добар познавалац европског Југоистока, његове историје и његових људи, али исто тако и као добар козер чијем се вођству Дунавом читалац радо поверава. Велики број лепих фотографија и цртежа Рагимунда Рајмеша употпуњују ово ванредно дело о Дунаву.

ПУТ КА ИНДИЈИ

Herbert Tichy: *Afganistan, Das Tor nach Indien, Wilhelm Goldmann, Lajpcig, Str. 233, RM. 6.60.*

Афганистан са својих 720.000 квадратних километара је отприлике толико велики као Велико-немачки Рајх, док броји само 7 милиона становника. Ипак, у поређењу са својим суседима, ова земља се може назвати малом. Налазећи се између Русије и Индије, она је између њих као „зрно жита међу каменом жрњевима“. И стварно, ова земља је увек у опасности да буде сатрвена, јер у њеним рукама се налази „кључ за капију кроз коју се улази у Индију“. Чим руски камен почне да меље, да би преко Афганистана створио себи пут за Индиски океан, одмах Афганистанци у Енглеској налазе своју најјачу потпору. А ако пак Енглеска из Индије покуша да од Афганистана учини своју колонију, тада је Русија заштитник Афганистана. Тако је Афганистан својим географским по-

за упражњавање овог спорта, о данима кад треба коју рибу ловити.

Сасвим стручно и детаљно писац описује све врсте наших сладководних риба, разне врсте мамаца и разне начине ловљења риба. Рибарски календар на крају књиге нарочито ће користити риболовцима својим тачним подацима.

Ова књижица прва своје врсте у нас допринеће врло много систематском развоју рибарства. Сам писац обећава да ће написати још две из исте области: *Мали рибњаци и Гајење риба у малим рибњацима.*

ВАТРОГАСАЦ

К. Д. ПАШИЋЕВА 7. — ТЕЛЕФОН 20-459
Пожарни апарати са хемијским средствима за гашење пожара са: ПЕНОМ, ТЕЧНОШЋУ, ТЕТРАХЛОРОМ
Ватрогасни материјал и прибор
Пунимо и оправљамо пожарне апарате 527 2—2

НЕПОЗНАТО ПОЗОРИШТЕ

Karl Blanck und Heinz Haufe: *Unbekanntes Theater, I. G. Gottasche Buchhandlung, Stuttgart, RM. 9.50.*

Непознато позориште — тојест, позориште посматрано са једне сасвим друге тачке гледишта него што је то лаик навикао, са гледишта једног редитеља. У овој књизи је са свих страна осветљен редитељев рад и поново је показано, да је он најважнији стваралачки фактор у позоришној уметности.

Богато илустрована, ова књига нам у слици и речи показује цео историјски развитак најважнијих периода позоришне уметности. У њој су исто тако интересантни портрети највећих немачких глумаца, који су позоришну уметност попели на један тако високи ступањ.

Ложајем постао једна од стратешки најважнијих земаља света.

Херберт Тихи, који је себи створио велико име својом књигом о Аљасци, пропутовао је Централну Азију уздуж и попреко. У овој књизи он није само дао живо приказану историју Афганистана, већ нам својим великим искуством и познавањем ствари даје пластичну слику карактера ове земље и њених становника, као приказ велике стратешке важности овог дела Азије. У овој књизи налази се све што један образован човек треба да зна о овој земљи.

Стрип о барону Минхаузену

Барон Минхаузен прича, цртежи од Борћа Лобачева, издање књижаре „Бура Јакшић“, Београд 1943, стр. 31, дин. 70.

Има приповедачких дела чији је главни јунак тако интересантан да временом свет забравља на име писца, само дело претрпи велике промене у сећању али јунак постаје незабораван. Један од таквих јунака који су превлађали самог писца је барон Минхаузен. Што је најинтересантије, барон Минхаузен име је које је заиста постојало. Налазимо једног барона Минхаузена у Београду за време принца Евгенија Савојског у Немачкој постоји имање породице Минхаузен.

Барон Минхаузен био је заиста велики лажов тј умро је са нарочитим даром да прича доживљаје наравно измишљене. У вече, крај ватре, поред доброг јела и пића, у друштву пријатеља барон Минхаузен узео би у руку чашу вина или лулу па би им приповедао о фантастичним подвизима који прелазе границу обичне маште.

Инспиришући се књигом прича о барону Минхаузену познати цртач Борћа Лобачев дао је у својој редакцији, у цртежу и речи, једну нову верзију барона-лажова. Цртежи Борћа Лобачева достижу све оне фантастичне размере приповедања. Има у њима извесних смелости којих нисмо нашли ни на филму. У форми стрипа, лако, занимљиво, скраћено и сажето Борћа Лобачев је на тридесетак страница формата пешнаестине дао у ствари целог Минхаузена. Како може да привлаче млађе, има дражи и за старије. Једна књига у духу времена.

Радио

СВАКОДНЕВНЕ ЕМИСИЈЕ БЕОГРАДСКЕ РАДИО СТАНИЦЕ

- 5.00—6.15 Другарски поздрави
- 6.15—7.00 Емисија за српске сељаци и вести на српском језику
- 7.00—7.10 Вести на немачком језику
- 7.10—9.00 „Добро јутро, драги слушаоци!“
- 9.00—9.20 Вести
- 9.20—12.00 Пауза
- 12.00—13.00 Подневни концерт
- 13.00—13.10 Вести на српском језику
- 13.10—13.50 Подневна музика
- 13.50—14.00 Вести на немачком језику
- 14.00—14.50 Нешто за тебе
- 14.50—15.00 Извештај о водостању
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде с лаганим понављањем и кратке вести за војску
- 15.30—16.00 Пауза
- 16.00—18.20 Српске емисије
- 18.20—18.40 Час немачке народне групе
- 18.40—19.00 Музика за тебе
- 19.00—20.00 „Из савремених догађаја“ на немачком језику и вести на страним језицима — бугарски, мађарски, француски и румунски.
- 20.00—20.20 Вечерње вести
- 21.40—22.00 Поздрави младог београдског стражара
- 22.00—22.15 Последње вести
- 00.00—02.00 Паноћне мелодије.

Државна хипотекарна банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

23 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Узун Миркова 6 Дин. 9,000.000.—
- 2) Плац са зградама Краља Петра 78 Дин. 2,800.000.—
- 3) Плац са зградом Страхинића Бана 16 Дин. 2,600.000.—
- 4) Плац са зградом Принца Евгенија 16 Дин. 800.000.—
- 5) Плац са зградом Риге од Фере 7 Дин. 3,200.000.—

25 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Хаџи Мелентијева 69 Дин. 950.000.—
- 2) Плац са зградом Проте Матеје 18 Дин. 6,000.000.—
- 3) Плац са зградом Малајничка 6 Дин. 500.000.—
- 4) Плац са зградом Алексе Ненадовића 37 Дин. 7,500.000.—

27 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградама Зрињскога 37 Дин. 3,000.000.—
- 2) Плац са зградом Прест. Петра 66 Дин. 2,400.000.—
- 3) Плац са зградом Прест. Петра 82е Дин. 1,000.000.—
- 4) Плац Пуковника Недића 13 Дин. 280.000.—
- 5) Плац са зградом Приштинска 31 Дин. 2,000.000.—

30 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац Толстојева 11 Дин. 1,500.000.—
- 2) Плац са зградом Толстојева 64 Дин. 2,800.000.—
- 3) Плац са зградама Сарајевска 35 Дин. 1,700.000.—
- 4) Плац са зградом Пуковника Баџића 6 Дин. 1,500.000.—
- 5) Плац са зградом Генерала Штурмана 5 Дин. 4,500.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II, од 9—12 час. где се могу добити сва даља обавештења. 542 1—2

ЗА РАЗВОЈ РЕЧНОГ РИБАРСТВА

В. Финк-Зебић: *Риболов и пецање, ИПРОЗ (Пољопривредна библиотека св. 50—51), Београд 1943, стр. 53, дин. 30.*

„Риболов је једно од најстаријих занимања човекових, а лов риба удицом, пецањем, не само корисно занимање него леп и здрав спорт. Чист ваздух, непосредан додир са природом, задовољење исконске ловачке страсти човекове, нервни одмор и душевна срећеност — то су предности овог лепог занимања и спорта. Све врсте сладководних риба заступљене су у рекама и водама Србије Велик је и број љубитеља риболова и пецања.“

Толико у уводу ове симпатичне књижице-приручника пише сам писац В. Финк-Зебић. И сам риболовац-аматер писац ове књижице, који се сем практичног рада бавио и теоријом, дао је у сажетој форми све што је најпотребније да један човек који се до сада није бавио овим лепим спортом уђе у његову сумштину. Ту су сви подаци, не само о рибама и удицама, већ чак и о начину одевања једног риболовца, о дозволама потребним

Одлас рат. С. Бр. 9003 од 1-6-1943

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ЖЕНИДБА. Пензионер, потпуно сам, жели упознати удову без деце 40—50 година, добру домаћицу, тихе нарави, варошанку или са села, која поседује сопствено пољско имање, женидбе ради. Писати препоручено: Милан Гавриловић, комесар полиције у пенз., Алексинац. 579 1—1

Кућну листу издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Овим је оглашујем за неважећу. Сава Књежевић. 514 3—3

Полициску пријаву издату од престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем за неважећу. Витомир Јовановић. 515 3—3

Кућну листу издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Даринка Смиљковић. 516 3—3

Полициску пријаву издату од престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Милева Вујичић. 517 3—3

Кућну листу издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Сава Миленковић. 518 3—3

Полициску пријаву издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Дамјан Илић. 519 3—3

Полициску пријаву издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Миља Павловић. 520 3—3

Кућну листу издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Милева Петровић. 521 3—3

Украћена ми је лична карта издата од Престојништва полиције, Крагујевац, за 1943 год. Оглашујем је за неважећу. Илић Владимир. 522 3—3

Личну карту бр. 9472 издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу нестала ми је. Оглашујем је за неважећу. Јанковић Урош. 523 3—3

Пријаву и личну карту издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Овим је оглашујем за неважећу. Елизабета Јанковић. 524 3—3

Личну карту издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам па је оглашујем за неважећу. Кристина Аздејковић. 525 3—3

Личну карту бр. 395 издату од Општине ресничке изгубио сам па је овим оглашујем за неважећу. Вуловић Александар. 526 3—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Радмила Живковић. 548 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам па је оглашујем за неважећу. Бранислав Благојевић. 549 2—3

ИЗГУБИЛА САМ кућну листу издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу па је оглашујем за неважећу. Јула Митровић. 550 2—3

ИЗГУБИО САМ личну карту издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, па је оглашујем за неважећу. Милош Јовановић. 551 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Престојништва полиције у Крагујевцу изгубио сам, па је оглашујем за неважећу. Драгољуб Радосављевић. 552 2—3

ПОЛИЦИСКУ ПРИЈАВУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила КУЋНУ ЛИСТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу па је оглашујем за неважећу. Милена Војводић. 554 2—3

сам и оглашујем је за неважећу. Милица Ђорђевић. 553 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ и потврду изгубила сам, издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, па је оглашујем за неважећу. Живота Тодоровић. 555 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ и потврду издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, па је оглашујем за неважећу. Јездимир Ранковић. 556 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, па је оглашујем за неважећу. Милован Зековић. 557 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам па је оглашујем за неважећу. Милица Мијановић. 558 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам те је оглашујем за неважећу. Ковиљка Николић. 559 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, те је оглашујем за неважећу. Божурка Јовановић. 560 2—3

ПОЛИЦИСКУ ПРИЈАВУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам па је оглашујем за неважећу. Костадина Новаковић. 561 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ и пријаву издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, те их оглашујем за неважеће. Видислав Јовановић. 562 2—3

ПРИЈАВУ И КУЋНУ ЛИСТУ издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам те их оглашујем за неважеће. Надежда Урошевић. 563 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је оглашујем за неважећу. Стефановић Љубица. 564 2—3

НЕСТАЛА МИ ЈЕ лична карта издата од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, па је оглашујем за неважећу. Чедомир Чулић. 565 2—3

ПРИЈАВА И ЛИЧНА КАРТА издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па их оглашујем за неважеће. Анка Јанићијевић. 566 2—3

ПОЛИЦИСКУ ПРИЈАВУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је оглашујем за неважећу. Јозефина Маротек. 567 2—3

ИСПИСНИЦУ моје кћери Бориславке Бајић ученице I разреда гимназије у Алексинцу изгубио сам те је овим оглашујем за неважећу. Душан Бајић, адвокат из Бајине Баште. 581 1—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам па је овим оглашујем за неважећу. Сврзић Драгослав. 582 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам па је оглашујем за неважећу. Жика Димитријевић. 583 1—3

ПОЛИЦИСКУ ПРИЈАВУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам па је оглашујем за неважећу. Илинка Стојановић. 584 1—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам те је овим оглашујем за неважећу. Босилјка Чулић. 585 1—3

КУЋНУ ЛИСТУ и пријаву издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем их за неважеће. Драгиша Илић. 586 1—3

ПРИЈАВУ и објаву издате од Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, па их оглашујем за неважеће. Благоје Стаменковић. 587 1—3

„РАДЕ НЕИМАР“

ПРОДАЈЕ — КУЋЕ — ПАЛАТЕ — ВИЛЕ

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ
БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

СТАРИ НАКИТ

ДРАГО КАМЕЊЕ И СВО СРЕБРО

Купује и најбоље плаћа *„Србостил“* Краља Александра 17.

Ова која се
ПОЈМА
НЕ ЗАБОРАВЉАЈУ:
БЕОГРАД
ГЛАВНИ ГРАД.
БРАЋА ВАСИЋ
ГЛАВНА КОЛЕКТУРА
СРЕБРАКА Д.К.П.
КРАЉА МИЛАНА 31

ПОСЕТИТЕ СТОВАРИШТЕ МОДЕРНОГ НАМЕШТАЈА

Ђорђа Барјактаревића

БЕОГРАД — КР. АЛЕКСАНДРА 87 и 97. ТЕЛ. 40156.

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 годину. 539 2—4

Пажња! Продавцима златног накита

Не продајте ни једног парчета Вашег златног накита, драгог камења и златних зуба, док потпуно не би били упућени у њихову стварну данашњу вредност. Зато ако већ продајете понудите свима купцима а на послетку у Вашем је интересу понудите и познатој фирми „ВРАЧАР“ која ће Вам платити одмах по највишој дневној цени, или ће Вам бесплатно и стручно проценити „ВРАЧАР“ — Београд, Палилулска улица бр. 6. — Продужење Душанове улице. — Телефон 28-706. — Дорћолска пијаца. 541 1—1

Продаје се врло јевтино: СТАРИ НАКИТ и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња

Плац на Авалском путу 300 кв. м. У непосредној близини Београда. 70.000 д.

Плац код Авалског пута близу 9 километ. 5000 кв. м.

Јавити се на тел. 30-698.

„Б У К У Љ А“
трговина старог накита
Краља Милана 41-а до Славије. 575 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложнице јавној продаји са почетном лицитационом ценом на дан 21 АВГУСТА 1943 год. следећа имања:

1) Плац са зградом Добропољска 40	Дин. 655.000.—
2) Плац са зградом Св. Николе 142	Дин. 400.000.—
3) Плац са зградом ул. Браћа Грим	Дин. 450.000.—
4) Плац са зградом Владетина 5	Дин. 2.500.000.—

Продаја ће се обавити у банчној згради Скадарска 33/II од 9 до 12 час. где се могу добити сва даља обавештења. 576 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложнице јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

16 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Цара Душана 58 Дин. 2.400.000.—
- 2) Плац са зградама Цара Душана 29 Дин. 2.500.000.—
- 3) Плац са зградом Цара Уроша 32-34 Дин. 1.600.000.—
- 4) Плац са зградом Ситничка 26 Дин. 1.600.000.—
- 5) Плац са зградом Цара Душана 53 Дин. 1.800.000.—

18 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Солунска 8 Дин. 740.000.—
- 2) Плац Солунска 14 Дин. 1.200.000.—
- 3) Плац Цара Уроша 08 Дин. 1.400.000.—
- 4) Плац са зградом Цара Душана 74 Дин. 2.000.000.—
- 5) Плац са зградом Цара Душана 73 Дин. 2.500.000.—

20 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Краљев трг 10 Дин. 10.000.000.—
- 2) Плац са зградом Страхинића Бана 74 Дин. 5.000.000.—
- 3) Плац са зградом Кнеза Павла 23 Дин. 1.300.000.—
- 4) Плац са зградом Змаја од Ноћаја 14 Дин. 5.000.000.—
- 5) Плац са зградом Риге од Фере 16 Дин. 1.400.000.—

Продаја ће се обавити у банчној згради Скадарска 33/II, од 9—12 час. где се могу добити сва даља обавештења. 543 1—2

Нашем милом и никада незаборављеном сину и брату

† Миладину С. Шундовићу

из села Грабовца

давали смо 40-дневни помен 7 августа 1943 г.

ОЖАЛОШЋЕНА ПОРОДИЦА 580 1—1